

Naročnina
Dnevna izdaja
za državo SHS
mesečno 20 Din
polletno 120 Din
celoletno 240 Din
za inozemstvo
mesečno 35 Din
dnevna izdaja
celoletno v Jugoslaviji 80 Din, za
inozemstvo 100 Din

Uredništvo je v Kopitarjevi ulici št. 6 III
Rokopisi se ne vračajo, ne frankirana
pisma se ne prejema. Uredništva št. 325
telefon št. 50, upravnštva št. 325

SLOVENEK

S tedensko prilogo »Ilustrirani Slovenec«

Ceneoglasov
Istolp. peči-vrsta
maloglasni po 150
in 2 D, večji oglaš
nad 45 mm višine
po Din 2-50, veliki
po 3 in 4 Din, v
uredniškem delu
vrstica po 10 Din
Pri večjem o
naročilu popust
Izide ob 4 zjutraj
razen ponedeljka in
dneva po prazniku

Političen list za slovenski narod

Uprava je v Kopitarjevi ul. št. 6 - Čekovni
račun: Ljubljana št. 10.650 in 10.349
za inzerate, Sarajevski št. 7563, Zagreb
št. 39.011, Praga in Dunaj št. 24.797

Resnica.

Velik govor dr. Korošca v narodni skupščini je močno odjeknil v srcu cele Slovenije. Mirno smemo to trditi: cele Slovenije. Po vsoti, v vseh slovenskih krogih brez razlike politične barve, razun pač tam, kjer je strankarski fanatizem že zatrl vsako sposobnost za liberalno in objektivno sodbo sploh, je govor načelnika SLS, današnje legitime zastopnike slovenskega naroda, naredil najgloblji in najsimpatičnejši vtis. Povsem naravno tudi. Saj je dr. Korošec govoril tu celemu slovenskemu narodu iz dna duše. Vse, kar danes slovenski narod misli, kar občuti in kar želi, in pa predvsem kar ta slovenski narod danes boli, vse to je dr. Korošec večeraj povedal — na glas, odkrito in naravnost.

Nič novega ni povedal dr. Korošec, vsaj nič novega za slovensko javnost, toda veliki moralni in politični pomen njegovega govora je v tem, da je povedal vse in da je povedal samo resnico. In da je povedal to, kar je slovenski narod tudi hotel, da se pove. Ni tu govoril dr. Korošec le iz miselnosti in razpoloženja svoje lastne osebe ali pa le stranke, ki jo zastopa, ampak je govoril iz žive miselnosti in razpoloženja svojega naroda. Korošec je moral govoriti, kakor je govoril. Ko bi bil drugače govoril, ne bi bil veren tolmač slovenske duše.

Slovenska ljudska duša je izpregovorila večeraj v belgrajski zbornici na usta dr. Korošca. In ne samo slovenska ljudska duša. Dr. Korošec je v zadnjih mesecih prehodil Hercegovino, Dalmacijo, Hrvatsko. Pogledal je tudi tam narodu v srce in dušo in videl je, kako tudi tam narod trpi, trpi duševno in fizično pod razmerami, kakor jih nikdar nihče v najpustejših sanjah ni gledal, ne v najčrnejšem pesimizmu si slikal. Ni torej izpregovorila iz ust dr. Korošca večeraj v skupščini le slovenska duša, izpregovorila je vsa tista jugoslovanska duša, ki je pozdravljala Jugoslavijo s tolikim zanosom in veseljem, a doživela tako hudo razočaranje.

Sedem let že imamo Slovenci svojo državo Jugoslavijo — pa evo, kako smo danes, in kje smo danes. Kje so danes vse tiste ogromne in materialne vrednosti, ki smo jih prinesli v to državno zajednico, kje so sadovi našega sedemletnega dela in truda? Kje so znaki in sledovi kakega resničnega napredka, rastoče kulture, sploh kakega blagostanja? In kje je naša nekdanja čila podjetnost, naša čudovita energija, kje je sploh še naše nekdanje veselje do dela in do življenja. Vse je zatrto, razdejano, ubito. Ko senca leži danes na našem narodu in naši zemlji... strašna moralna depresija na vseh slojih in strašna gospodarska tiska na vseh koncih in krajih. 48.000 eksekucij — to je naša bilanca.

In to je danes bilanca, to je ves stvarni efekt centralizma, ki je vir in vzrok in edini krivec vsega zla v naši državi, in ki je nas Slovence v razmeroma tako kratkem času že malone spravil na beraško palico. Centralizem uničuje državo in nas, je ugotovil dr. Korošec in to je čista, gola resnica. Vidimo in izkušamo je vsepovsod. Pod centralizmom za nas Slovence ni prave eksistenčne možnosti; to je životačenje, ne pa življenje, kar smo mi v teh sedmih letih centralističnega režima izkusili. Mi pa hočemo živeti.

Ostre, težke so obtožbe, ki jih je dr. Korošec dvignil proti sedanjemu režimu, toda utemeljene so na absolutni, goli, neizprosnosti resnici. Ni je besede v Koroševem govoru, ki bi ne bila resnična in ki bi se dala ovreči. Položaj, kakor ga je pokazal dr. Korošec v splošnem pogledu, a položaj nas Slovencev posebej, to dandanašnje razmerje med državo in našim narodom je nekaj trajno nemogočega in nevzdržljivega. In uvideti morajo današnji odločujoči faktorji nemogočnosti in nevzdržljivost tega stanja. Uvideti morajo Srbi, kako se danes v tej državi njim godi, a kako se godi Slovincem, kaj imajo oni, a kaj imamo mi. Srbi so našli v tej državi izpolnitev ne samo vseh svojih nacionalnih in političnih teženj, ampak tudi vso kulturno in gospodarsko zadovoljenje; v sedmih letih so mogli začeliti vse rane, ki jih je njihovem domovju zasekala vojna, iz razvalin je vzklilo vsepovsod novo, bujno življenje, palače se dvigajo danes tam, kjer so stale nekdanje skromne kuče, gladke, široke avtomobilske ceste se belijo, kjer so preje bili blatni kolovozi, srbskemu kmetu raste blagostanje, množijo se mu črede in premoženje, povsod velik razmah in napredek — naš slovenski narod pa, razrezan na tri dele, oropan naspeljih svojih dežel, ni v teh sedmih letih mogel v svoji lastni državi

vsaj gospodarsko si opomoči, ampak revnejši je danes kot je bil.

Ni to nobena zavist z naše strani, nobeno očitjanje, nobena sovražnost. Kar smo v teh sedmih letih vse dali, smo radi dali, a današnji naš obupni položaj je treba razumeti in treba nam je pomagati. Tudi mi moramo živeti.

In moral je povedati dr. Korošec to, kar je povedal, v trenutku, ko leži na skupščinski mizi proračun, ki pomeni za Slovenijo gospo-

darsko propast. Nam gre za obstanek, razumeti je to treba. Naše finančne moči so pri kraju in mi ne moremo več dajati, kakor smo doslej dajali. Nam je treba pomagati; sedem let smo pomagali mi, zaslužili smo, da se zdaj nam pomaga.

To je resnica. In to resnico je bilo treba povedati z vso odkritostjo in z vso odločnostjo. Dr. Korošec jo je povedal. Cela Slovenija mu bo za njegovo odkrito in odločno besedo hvaležna.

Važna izjava dr. Korošca.

Zagreb, 9. febr. (Izv.) Belgrajski dopisnik zagrebškega »Obzora« je obiskal danes dr. Korošca in ga prosil za nekatera pojasnila glede na njegov večerajšnji govor.

Dopisnik: »Kakšno je Vaše stališče nasproti opoziciji in vladni večini?«

Dr. Korošec: »Jaz mislim, da ima naša notranja politika v tem hipu dve neodložljivi nalogi. Prva naloga je, da odpravimo v vsej državi posebnost pa v njenih siromašnih krajih gospodarsko bedo, ki se kaže v pomanjkanju dela in pomanjkanju kruha. Druga naloga je, da ustvarimo narodni sporazum. Jaz danes ne morem govoriti o obliki, v kateri naj se doseže končno ta sporazum. Vendar je vprašanje sporazuma danes važnejše, nego je bilo pred par meseci. Ako najdemo pri drugih strankah zmisel za sodelovanje v teh pogledih, in jaz mislim, da to vsaj pri večini opozicijskih strank ni izključno, potem je potrebno, da se vsa druga nesoglasja odpravijo in da z vsemi močmi pristopimo k reševanju teh dveh vprašanj. Kar se tiče opozicijskega bloka, ga v resnici več ni bilo. Jaz sem hotel, da se enkrat javno vidi pri vseh strankah, da imamo v opoziciji čiste odnose in da se more raditega ustvariti sodelovanje z več strankami na razširjeni aktualni podlagi. Mi smo bili do danes v dozdnevem bloku, imeli smo pa velike težave, da se držimo strank v njem in smo z njimi v zvezi, katere v resnici ni. Po moji izjavi pa so odprta vrata za oblikovanje novih opozicijskih vrst. Verjamem, da je sedaj dana možnost da se postavi na novo podlago razmišljanje o vseh

vprašanjih, ki jih poraja današnje stanje naše države.«

Dopisnik: »Ali ste Vi, g. načelnik, v resnici za federacijo?«

Dr. Korošec: »Meni je glavno, da se ustvari med nami sporazum. Jaz vidim, da nove ureditve države ne moremo doseči drugače kakor s takim prijateljskim sporazumom. Ako se sporazumemo za federativno obliko svoje države, nimam razloga, da bi temu nasprotovali. Federacijo je zahteval Radić. Mi smo stvarneje gledali na razmere v državi nego Radić in smo videli, da je težje priti do sporazuma v obliki federacije. Zato sem postavil program naših samouprav ali z drugo besedo avtonomij.«

Dopisnik: »Kaj pomeni, g. načelnik, Vaša izjava, da se čutite v sedanjem položaju bližji vladni večini nego opozicijskim strankam?«

Dr. Korošec: »Jaz sem to izjavo podal, ker sem predpostavljal, da je Radić govoril o federaciji s tihim privoljenjem ali vsaj z znanjem vlade. Če bi bilo to tako, bi mi bili bližji vladi kakor pa opoziciji, ker se nekateri deli opozicije še niso tako daleč zvevolutirali. Po izjavi ministra Uzunovića, da vlada odklanja federativno ureditev države, pa moja izjava nima več tistega pomena, ki ga je imela dotlej.«

Dopisnik: »Kakšen je položaj Vaše stranke v skupščini?«

Dr. Korošec: »Naša stranka ima sedaj svobodne roke do vseh strank.«

Komentarji k govoru dr. Korošca.

VSI POLITIČNI KROGI IN VSA PUBLICISTIKA STOJI POD VTISOM VELEPOMEMBNIH IZJAV VODITELJA SLOVENSKEGA NARODA.

Belgrad, 9. febr. (Izv.) Politični krogi stojijo slejkoprej pod globokim vtisom govora predsednika Jugosl. kluba dr. Korošca. Živo in obširno razpravljajo o važnosti in pomembnosti njegovih izjav. Vsi tukajšnji listi prinašajo ves dr. Korošev govor doslovno in pod debelimi naslovi. Nekateri listi prinašajo celo sliko dr. Korošca. Raznatega v političnem delu obširno komentirajo posamezne izjave in naglašajo njihovo važnost.

»Novosti« pravijo: »Razumljivo senzacijo je vzbudil večerajšnji govor dr. Korošca v narodni skupščini. V svojem velikem govoru je izjavil, da opozicijski blok ne obstoja več. Sicer je bilo že prej znano da se je blok razdelil, vendar so dr. Koroševe izjave iznenadile politične kroge.«

»Politika« se na več mestih bavi z dr. Koroševimi izjavami. Na uvodnem mestu piše: »Po daljšem odmoru se je na skupščinskem govorniškem odru pojavil dr. Korošec, katerega izjave so napravile v mnogih ozirih silno senzacijo. V sam položaj so zanesle njegove izjave veliko senzacijo.«

Na drugem mestu piše »Politika«: »Vodja slovenskega naroda dr. Korošec je večeraj govoril, da se mora centralizem zrušiti in da mora priti do revizije ustave. Ponovno je naglasil, da so Slovenci poseben narod.« Dalje piše »Politika«: »Dr. Korošev govor so v skupščini poslušali z največjo pazljivostjo. Govor je napravil mučen vtis in položaj zelo zapletel.«

»Pravda« predvsem naglašja senzacionalnost Koroševih izjav in opisuje, s koliko pozornostjo so v skupščini poslušali dr. Korošev govor. »Čim se je pojavil dr. Korošec na govorniškem tribunu,« piše »Pravda«, »so prišli vsi ministri na svoja mesta. Prišla sta radikalna prvaka Jovanović in Živković. Vsi so dr. Korošca zelo pazljivo poslušali. Poslanec Kosta Timotijević je dr. Korošca pozdravil z »Živio!«

»Vreme« naglašja, da se dr. Korošev govor živo komentira.

Znani velesrbski »Balkan« gre v svojih pretiranjih tako daleč, da dela na podlagi tega razne kombinacije. »Z ozirom na večeraj-

šnji govor vodje Slovenske ljudske stranke« piše med drugim, »in z ozirom na njegove izjave so se raznesli glasovi, da je verjetno, da se bo Pašiću v danem trenutku posrečilo, da dr. Korošec in njegovi tovariši sestavijo z njim vlado v slučaju da bi prišlo do prekinitve zvez z Radićevci. Naglašja se, da je razbitje te koalicije tokrat neizbežno. Politični krogi posebno poudarjajo, da dr. Korošec v svojem govoru ni niti z besedo omenil voditelja Pašića, med tem, ko sta Ljuba Davidović v narodni skupščini in Pribičević na nedeljskem shodu v Zagrebu svoje napade osredotočili na Pašića. S tem daje ta na znanje, da nočeta sodelovati v nobeni vladi, v kateri bi bil Pašić predsednik. Iz tega bi se dalo sklepati, da je bolj verjetno, da bi v slučaju razbitja RR koalicije vstopili v vlado Slovenci nego demokratje.«

Naravno so vse to kombinacije, ki dokazujejo važnost dr. Koroševih izjav, ki so neprestano predmet najživahnejših debat v vseh političnih krogih. To komentiranje je razumljivo, ker je govornik načelnik stranke, ki predstavlja slovenski narod. Čvrsto je naglasil odločnost slovenskega naroda, da vztraja na svojih pravicah. Baš ta dr. Koroševa odločnost, ki se ne more spraviti v sklad z željami nekaterih voditeljev, je najboljši dokaz, da je politika slovenskega naroda na pravi poti in v pravih rokah. Dr. Korošec je govoril iskreno in krepko kot vodja svojega naroda. Govoril je, kakor mora govoriti pravi državnik. Zato imajo njegove izjave tako važnost in zato se toliko komentirajo.

MAŽARSKA AFERA.

Budimpešta, 9. febr. (Izv.) Današnji časopisi poročajo nekatere podrobnosti iz izpovedb Aristida Jankovića. Spočetka svoje krivde sploh ni hotel priznati, kasneje pa je izpovedal, da je prejel ponarejene bankovce od grofa Windischgraeza. Ponarejanje je imelo namen okrepiti iredentistične organizacije in potem stirmoglaviti vlado. Namen ponarejanja pa je bil tudi maščevati se nad Francijo radi francoske pogodbe.

V negotovosti.

Belgrad, 9. februarja. (Izv.) Tekom današnjega dne ni prišlo med radikali in radićevci do medsebojnega razčiščevanja, ker Stjepan Radić, ki se še vedno nahaja v Zagrebu, ni prišel v Belgrad in ker na drugi strani med radikali vlada zmešnjava in ne vedo, kam in kako bi usmerili svoja pota, da rešijo nastalo krizo.

Razumljivo je, da je položaj vlade neugoden v glavnem radi proračunske debate, ki se vrši v narodni skupščini. Naglašati pa je treba, da so radikali postavili radićevce pred gotov položaj, in izjavljajo, da bi se današnje stanje moglo vzdržati samo, če bi kot žrtev padel Stjepan Radić. S tem, da dajo radićevcem ta ultimatum, hočejo radikali jasno pokazati, da je njihov namen razcepiti radićevsko stranko.

V tem oziru je njihova dosedanja politika bila uspešna. Dosedaj se jim je posrečilo že večino nasprotnih strank razcepiti. Za časa borbe za vidovdanske ustave se jim je posrečilo razcepiti zemljoradnike na ta način, da so Pucelj in njegovi slovenski kmetje izstopili iz zemljoradniškega kluba in stranke in glasovali za ustavo.

Pozneje so razcepili muslimane, od katerih je en del šel s Pašićem, drugi del pa je ostal v opoziciji. Enako so napravili z demokrati ob priliki, ko je šel Svetozar Pribičević iz stranke. Radikali tudi sedaj začenjajo z isto akcijo pri radićevcih.

Značilno je dejstvo, da je dr. Nikić popoldne sklical v svojem kabinetu sejo svojih prijateljev, poslancev HSS, za katere misli, da v vsakem slučaju želijo, da se sodelovanje z radikali ohrani. Na tej seji se je zbral okrog 25 poslancev, ki so dolgo v noč razpravljali o pogojih radikalov. Javno je eno, da pri tem ne igra vloge materialni moment. Tej seji je prisostvoval tudi predsednik kluba HSS Karlo Kovačević. Misli se, da igra pri vzdrževanju režima z radikali veliko vlogo sam g. Pucelj, ki je v tem že precej izkušen kot več mojster.

Ze dva dni se pričakuje ostavka vlade. Vendar danes do tega ni prišlo, četudi so se po današnji Pašićevi avdienci, ki je trajala od 5 do 6 ur nesle vesti, da je Pašić dejansko podal ostavko. Pred odhodom v dvor je Nikola Pašić sprejel Pavla Radića. Po vrnitvi iz dvora pa je sprejel Ljubo Živkovića.

Vaš dopisnik se je razgovarjal z Ljubo Živkovićem, ki je izjavil, da vesti o ostavki niso resnične.

To je povsem verjetno, ker je Pašićeva trdoglavoš, kadar gre za ostavko, že davno znana. Pašić namreč nima jamstva, da bo po ostavki vlade ostal ključ položaja v njegovih rokah. Zato Pašić ne bo šel dal ostavke. Vlada še nima izdelane forme kombinacije za bodočo vlado. Vse stranke se pa strinjajo v tem, da je v najkrajšem času pričakovati važnih sprememb v našem notranjem političnem položaju.

Ninčić odpotoval v Temešvar.

Belgrad, 9. febr. (Izv.) Danes je odpotoval zunanji minister dr. Momčilo Ninčić v spremstvu češkoslovaškega poslanika Šebe na konferenco Male antante v Temešvar. Trajala bo samo jutrišnji dan. Zato se pa ne bo sklepalo o važnih stvareh. Razpravljalo se bo samo o odnošajih napram Madjarski. Glavni značaj te konference je manifestacija, da med zunanji ministri Male antante ni prišlo do nobenih nesoglasij, o čemer so se v zadnjem času širile vesti.

Praga, 9. febr. (Izv.) Zunanji minister dr. Beneš je danes odpotoval na konferenco Male antante v Temešvar.

DNEVNI RED RAZPRAV KONFERENCE MALE ANTANTE.

Belgrad, 8. febr. (Izv.) Rumunski listi objavljajo tale dnevni red konference male Antante: 1. Mednarodni položaj; 2. stališče Male antante k madjarski ponarejevalski aferi; 3. posledice in sadovi locarnske pogodbe; 4. udejstvovanje Male antante pri konsolidaciji Evrope; 5. vstop Nemčije v Zvezu narodov; 6. vprašanje balkanskega garancijskega pakta; 7. specialne zadeve Male antante.

POGODBA MED FRANCIJO IN NEMČIJO

Pariz, 9. febr. (Izv.) Kot podlaga za provizorično pogodbo med Francijo in Nemčijo se navajata sledeči dve točki: Franciji se dovoli znižana carina za izvoz zgodnje zelenjave v času od 1. marca do 31. maja, Nemčiji pa se dovoli znižana carina za uvoz pohištva in električnih aparatov v času od 1. aprila do 30. junija.

Proračunska razprava.

Govor narodnega poslanca Smodeja.

DRŽAVA BOLNA — PARLAMENT BREZ UGLEDA — MESTO DEMOKRACIJE VLADA
DIKTATURA — PRED FINANČNIM POLOMOM — ODSOTNI MINISTRI.

Belgrad, 9. februarja. (Izv.) Danes ob tričetrt na 10 je otvoril sejo narodne skupščine predsednik Marko Trifković. Nekaj časa je predsedoval sam, pozneje pa je izročil vodstvo podpredsedniku Šibeniku. Prvi je dobil besedo posl. Smodej.

Izvajal je približno takole: »Kakor vidim, ni ministrov na klopih. Zdi se mi, kakor da bi bila kriza. Jaz se ne bom bavil s stvarmi, katere je včeraj naslikal dr. Korošec. Rajše se bom bavil z vprašanjem naše socialne politike. Ugotoviti moram, da je pri nas bolehen parlament, boleha državna uprava, da boleha vladna stranka, da boleha sam predsednik vlade in da boleha tudi Radić. Naša država se mi zdi kakor velika bolnišnica, ki pa nima nobenega zdravnika. Narodna skupščina ne kaže narodne volje, naš parlament ni ustanova, kakor je zamišljena v ustavi. Narodna skupščina ne kontrolira, niti vlada niti vladna večina se ne briga za kontrolo, dasi ve, da pada odgovornost na vso vladno večino. Narodna skupščina bi morala nadzorovati ne samo delo vlade, ampak tudi delo v ministrstvih. Pri nas potuje en minister po vsej državi na državne stroške in agitira za svojo stranko. (Klic: »On je prišel v vlado, da se odpočije!«) Ali je naša skupščina vredna, da izdaja zanj država na leto 40 milijonov. Skupščina je samo tigovo pero za resnično diktaturo, da je narod ne vidi. Naloga parlamenta po vsem svetu je, da se briga za to, da se stvari hitro rešujejo. Pri nas se pa za to nihče ne briga razen nekoliko poslancev od opozicije. Pri nas se uveljavlja popolnoma nova praksa. Naša vlada neče nič slišati o socialnih vprašanjih. Kadar pripravi kak nov zakon, ne vpraša nikogar za mnenje in noben poslanec ne ve ničesar o njem, dokler ne pride na dnevni red narodne skupščine. Zato so vsi zakoni, kar smo jih doslej tekmo sedmih let dobili, tako slabi, da slabši biti ne morejo. Vlada se je pri zakonodaji že večkrat pregrešila zoper ustavo. Toda zato se nihče ne briga.

Na tak način pada avtoriteta tako vlade, kakor tudi narodne skupščine. Jaz mislim, da to vlada tudi čuti in zato hoče svoj ugled zopet popraviti in govori o varčevju. Predloženi proračun pa ne more prepričati nikogar, da vlada resno misli varčevati. Ali je to kako varčevanje, ako se zmanjšujejo izdatki za prosveto,

Naša gospodarska sila ni samo oškodovana za milijarde, ampak politika, kakoršno sedaj vodi vlada, vohče ubija vsako možnost na kako zboljšanje v daljši prihodnosti. Naša finančna in ekonomska politika ima za posledico, da naš izvoz od dne do dne pada. Naša trgovska bilanca bo pasivna in nekega dne bomo stali pred finančnim polomom. Mnogi pa tega nočejo videti. Kar sem povedal, je gola resnica. Varčevanje je mogoče izvesti samo z dobro upravo. (Medklici: »Kje so ministri, da bi dajali odgovore? Gospod predsednik! Kje so ministri?« Predsednik: »Jaz sem ministre opozoril na razpravo v skupščini. Če bi jih opozarjal vsak dan, bi zmanjšal s tem ugled predsednika skupščine.« Klici: »Kaznujte jih!« Predsednik: »Nimam pravice za to!« Klic: »Prekinite sejo!« Zivahni medklici.) Lansko leto je nabavila zagrebška direkcija 10 milijonov ton krapinskega premoga. Majhen del te množine je plačala po Din 200 tona, ostali neprimerno večji del pa po Din 400 tona. Od tega premoga so mogli porabiti za stroje samo 24 odstot. Vse ostali je bil neuporabljiv. Jaz mislim, da bi morala država podpirati rudnike na drug način in ne na tak, da kupuje od njih drag premog, ki kvari stroje in ovira promet.

Poslanec nato kritizira delovanje posameznih ministrstev, zlasti ministrstvo za notranje zadeve in za finance in konča z izjavo, da vlada, ki postopa tako, kakor sedanja, ne more imeti zaupanja naroda in zato tudi Jugosl. klub ne bo glasoval za proračun.

Za Smodejem je dobil besedo radikal Milutin Dragović, ki ne uživa posebnega ugleda v radikalnih vrstah. Kritiziral je najprej delovanje Svetozarja Pribićevića in se nato lotil na svoj način dr. Korošca, Davidovića in dr. Spahe, z eno besedo vseh opozicijskih voditeljev. Kakor sodijo je bil njegov govor narejen od drugih. Mož je vedno govoril o klasičnih strankah, mislil je pa razredne, slojne (klasne) stranke. Za Dragovićem je dal neka oseba pojasnila posl. Agatonović. Končno je nastopil Risto Jojić, ki je govoril v svojem lastnem imenu. Pečal se je obširno z razmerami in Črni gori in grajal način, kako vlada sedaj mehko postopa Plamencu, ki je preje deloval proti naši državi, a je sedaj član radikalne stranke. Jojić je izjavil, da bo glasoval proti proračunu.

Električna centrala na Krškem polju.

Zagreb, 9. febr. (Izv.) Zagrebška občina je prejela ponudbo družbe Motor-Columbus za izgraditev in financiranje gradbe električne centrale na krškem polju. Po predlogu Motor-Columbusa naj bi zagrebška občina z imenovano družbo ustanovila delniško družbo. Delniška glavnica bi znašala 200 milijonov Din in to 40.000 delnic po 5000 Din. 24 tisoč kosov je takozvanih temeljnih delnic v vrednosti 12 milj. Din, ki jih dobijo mestna občina zagrebška, 16.000 prioriteten delnic v nominalni vrednosti 80 milj. Din. Din podpiše Motor-Columbus in jih izplačuje sukcesivno z gradbo centrale v švicarskih frankih. Temeljne delnice participirajo na dobičku šele tedaj, ko se prioriteten delnicam zagaruje 10 odstotna dividenda. Čisti dobiček, ki preostane po izplačilu 10 odstotne dividende prioriteten delnicam se uporabi za izplačilo največ 10 odstotne dividende temeljnim delnicam. Z eventualnim preostankom pa razpolaga občinski odbor. Mestna občina in Motor Columbus imata predpravo za nakup novih delnic v slučaju zvišanja delniške glavnice in si jih razdelita v razmerju starih delnic. Mestna občina zagrebška se zavezuje, da ne bo dokler obstoji ta delniška družba izdala v mestu nikomur drugemu dovoljenja za napeljava in prodajo električne sile.

Stresemannov odgovor Mussoliniju.

Berlin, 8. febr. (Izv.) Za današnjo sejo parlamenta je vladalo veliko zanimanje, ker je zunanji minister Stresemann odgovarjal na interpelacijo nemško-nacionalne stranke radi zatiranja nemških narodnih manjšin na južnem Tirolskem in radi zadnjih izjavljanih ministrskega predsednika Mussolinija. Zbornica je bila polnoštevno zasедena, v diplomatski loži sta bila avstrijski in angleški poslanik. Dr. Stresemann je poudarjal, da Mussolinijev govor ostro posega v nemške zadeve. Tona, v katerem je govoril italijanski ministrski predsednik, pa se on ne more posluževati. V svojih retoričnih izrazih je šel mnogokrat predaleč. Nemčija je vedno priznavala kot dejstvo, da je južna Tirolska pripadla Italiji, vedno je respektirala to dejstvo, katero so potrdile mnoge mednarodne pogodbe. Toda Italija mora pri tem vedeti, da poleg mednarodnega prava mora obstojati tudi neka mednarodna morala. Dasi je južna Tirolska pripadla Italiji, vendar ta nima pravice vsled tega zatirati narodne manjšine in jih sistematično italijanizirati, kakor je to odkrito in izizvalno izrekel Mussolini. — Na drugi strani pa rimska vlada ne sme radi dejanj posameznih neodgovornih oseb obtoževati nemške vlade. Če je nemško časopisje ostro

Svetovna politika

△ Odmevi Mussolinijevega govora v evropskem časopisju. Mussolinijev zadnji govor na račun Nemcev je vzbudil v evropski politični javnosti mnogo pozornosti. Govor so prinesli vsi angleški listi deloma brez komentarja; liberalni, socialistični in konservativni listi pa so zavzeli odločno protitalijansko stališče. Samo »Daily Mail« piše v Italiji prijaznem duhu. — V Franciji je velik del politične javnosti Mussolinijev govor proti Nemcem z zadovoljstvom pozdravil, tako tudi »Le Home Libre«; naglašajo, da so Mussolinijeve energične besede na račun Nemcev zdrav opomin in da bolj služijo miru nego vsi objemi v Locarnu. — Največji je učinek Mussolinijevega govora seveda v Nemčiji. Ministrski svet je imel dolgo sejo zaradi odgovora Mussoliniju; v državnem zboru sta bili takoj vloženi dve interpelaciji. Vsi listi se obširno pečajo s tem predmetom; del časopisja graja Helda in italofobsko kampanjo, pretežna večina pa ostro napada Italijo in Mussolinija. »Deutsche Zeitung« piše ob tej priliki, da se Nemčija nikdar ne bo odrekla ne Južnim Tirolom ne Alzaciji-Loreni ne Poznanjskemu ne drugim, sedaj izgubljenim ozemljem. Italija sedanjih svojih meja ni dosegla s hrabrimi zmagami svoje armade, marveč z lažjo, perfidijo in goljufijo.

△ Jezikovna naredba češkoslovaške vlade. Češkoslovaška vlada je izdala dne 3. febr. izvršilno naredbo k ustavnemu jezičnemu zakonu z dne 22. febr. 1920. Naredba je nekaj zaključek zgodovinskih jezičnih sporov med Čehi in Nemci v češkem ter med Slovaki in Mažari v slovaškem delu države. Pred vojno so v teh deželah predstavljali Nemci in Mažari privilegirano kasto. Slovaki so bili oropani svojega jezika ne samo v uradu, temveč tudi v šoli in cerkvi. Tudi Čehi so se le težko upirali nemški invaziji. Nemci so delili deželo v nemške, mešane in češke okraje. V nemških in mešanih okrajih niso imeli Čehi nobene besede. Sedanji zakon o uporabi državnega jezika je odglasoval takoj prva revolucionarna češkoslovaška skupščina, da bi s tem omejila nemške zahteve. Zakon proglašja češkoslovaški državni jezik, dovoljuje pa tudi manjšinske jezike, kolikor imajo pravice po mednarodnih dogovorih o zaščiti narodnih manjšin. Nova izvršilna naredba prinaša določila o ureditvi sodišč, zavodov, podjetij itd., kjer se mora razen v določenih slučajih govoriti samo državni jezik. Kot jezikovno manjšino določa naredba manjšino drugega jezika, ki je imela pri zadnjem ljudskem štetju vsaj 20% prebivalcev v sodnem okrožju. Vsi državni uradniki morajo popolnoma obvladati državni jezik. Uradni jezik v občinskih uradih določajo občinski odbori. V tistih občinah, ki nimajo 20 odstotne manjšine, mora biti uradni jezik češkoslovaški. Vsaka občina je dolžna da izda rešitve tudi v državnem jeziku. Jezikovno vprašanje v Podkarpatski Rusiji bo rešila tamošnja okrožna skupščina; do te odločitve pa tam ostane sedanji rusinski uradni jezik. Železnica in pošta uradujeta samo v državnem jeziku. — Češka javnost je naredbo simpatično pozdravila, nemški in mažarski listi pa jo hudo napadajo. Zlasti določila o uradnem jeziku samoupravnih teles so predmet ostre kritike narodnih manjšin.

Beleške

△ Krivda dr. Pivka. Kakor znano, je bila te dni v skupščini na razpravi interpelacija parlamentarnega kluba SLS radi davčne preobremenitve Slovenije, kjer je posl. Vesenjaj tudi ostro nastopil proti finančnemu delegatu dr. Šavniku, ki nosi odgovornost za sedanjo tako trdo davčno prakso v Sloveniji. Tedaj pa se je zavzel za g. delegata samostojno-demokratski poslanec dr. Pivko in zvrčal vso krivdo na finančnega ministra. Ta nastop g. Pivka, ki je med slovenskimi davkoplačevalci povsod, tudi med pristaši samostojno-demokratske stranke napravil jako mučen vtis, ostro kritikuje Narodni Dnevnik in očita dr. Pivku, da je storil težko napako, ko je nastopil v obrambo dr. Šavnika. Ni njegova stvar, da brani finančnega delegata, temveč stvar finančnega ministra je, da brani svojega pomočnika. Stvar dr. Pivka kot narodnega zastopnika je samo ta, da brani narod, da brani davkoplačevalca in na to svojo nalogo je dr. Pivko pozabil, ko je nastopil v obrambo finančnega delegata. S tem je dr. Pivko — ugotavlja »Nar. Dnevnik« — oslabil pozicijo poslanca Vesenjaja, ker je pokazal pred skupščino, da Slovenci niti v davčnem vprašanju niso enotni. In v tem je krivda dr. Pivka, ki je slovenska slovenska javnost ne sme oprostiti. — Z naše strani moramo k temu pripomniti, da je ta nesrečni nastop g. Pivka, ki je slovenskim interesom na veliko škodo, le dosledno izvajanje politične prakse SDS, ki jo izklučamo Slovenci že sedem let. Že sedem let ne dela SDS drugega kakor da slovenski fronti, ki jo predstavlja SLS, strelja v hrbet. Še kadarkoli so poslanci SLS nastopili v obrambo interesov Slovenije, je še vsakokrat priletela kakšna »bratska krogla« iz samostojno-demokratskega ali pa katerega drugega slovenskega tabora. Ob interpelaciji posl. SLS je bila najlepša prilika tudi za druge slovenske poslance v skupščini, da pokažejo svoje srce za obupujoče slovenske davkoplačevalce. A videli smo, kako je le mlačno nastopil g. Pivko, g. Šerjav pa je sploh molčal, in ravno tako tudi gg. Pucelj in Kelemina. Slovenski davkoplačevalci bodo že znali ta »trude« s primerno hvaležnostjo nagraditi.

△ »Abend« je meščansko demokratični klerikalni dnevnik. To si je v zadregi izmislila Kristanova »Delavska politika«. »Abend« ima namreč velik korupcijski skandal. Njegov bivši glavni urednik Weiss je aretiran in tožen vsled izsiljevanja denarja. Weiss je znan socialist, »Abend« je socialistično glasilo, ki je vedno pisalo v socialističnem duhu in zagovarjalo taktiko avstrijskih socialistov. Vodstvo socialistične stranke samo izjavlja, da so bili že v teku razgovori o popolnem prevzetju lista iz lasti sedanjega zasebnega lastnika, ki je tudi socialist, v roke vodstva socialistične stranke. Stvar je pač neprijetna, toda »Delavska politika« zna. Kar enostavno si izmisli, da je »Abend« klerikalni list, pa je storje kraj. Toda če bodo slovenski delavci dolgo prenašali take bedarije, to je pa drugo vprašanje, na katero očitno ne misli »Del. politika«.

Krščansko-socialna stranka in njen položaj v Avstriji.

Krščansko socialna stranka je — Avstrija. »In deiner Lager ist Österreich«, je svojčas del Grillparzer o Radeckiju, nekako isto se da reči o ti stranki. Ne da bi mogla izvesti v državi svojih načrtov, a država brez te stranke ne more obstati. Država drži stranko, ne stranka Avstrijo. Vsenemški stranki se je dala beseda, da se v kulturnih vprašanjih pušči strankina posest nedotaknjena, da se zlasti na šolskem polju ne spremeni ničesar. S takšno obveznostjo se je krščansko-socialna stranka omejila na gospodarsko delo in je krščanski naslov morebiti le še nekaka reklama. Še slabše je strankino razmerje nasproti premočni socialni demokraciji. Proti socialni demokraciji ne pride stranka do nobenega sklepa; vsako koncesijo pa si morajo vladne stranke kupiti z najhujšimi žrtvami, ki jih bo zgodovina čez leta težko umela. Socialni demokratje so pred božičem zahtevali nove volitve. Denarja imajo na cente, videlo se bo, ali se da ljudstvo vse kupiti ali ne? Nemirna je pa tudi vsenemška stranka. Ker vlada ne more uradnikom izpolniti vseh njihovih želj, je vsenemško strankino vodstvo pametno dovolj, da vali krivdo na svojo partnerico v vladi. Nezadovoljni pa so tudi lastni strankarji zaradi nereda, ki vlada pri obdavčevanju. Nastalo je neko nasprotstvo med uradniki in produkcijo in pri odmerjanju davkov se je uradnikom pustilo vse preveč oblasti. Nihče ne ve, koliko in kedaj se plačuje. Nedavno se je zgodilo to: davkarja je kmétu zarubila dvoje goved. Čez teden dobi posestnik dopis od davkarije, ki ga povprašuje, kam se naj zaračuna to plačilo, ko je davek za tekoče leto že ves plačan? Grozoviti nered pri odmerjanju in zaračunavanju davkov je napotil vsenemško stranko, da je stavila vladi ultimato do pomladi, da predloži zakonski predlog, s katerim se neznosne razmere uredi.

Šolsko vprašanje.

»Reichspost« je tožila dne 31. januarja: »Socialna demokracija naskakuje najvažnejšo obrambo državnega reda, šolo. Na Dunaju čutimo na lastnem telesu, kaka z železno doslednostjo smoteno prodira od postojanke do postojanke. Zatreči hoče v mladini vero in pripoznavanje državnega reda ter šolo postaviti v službo njenih razrednih koristi.« (A kako da krščansko-socialni naučni minister ni razveljavil zloglasne Glöcklove naredbe o verskih vajah, kako da stranka tega ni zahtevala in izsilila, kako da se odneha v tako važnih stvareh naprej in naprej, vse na ljubo miru, ki ni mir, marveč poguba? Op. ur.) Zganiti se je moral v ti stvari strankin shod. Prof. Psenneberger je o šoli povedal to-le: »V šolskem vprašanju je treba, da stopijo vsi katoliški krogi na skupna tla in se zavežejo za skupen cilj in skupno taktiko.« Na Dunaju se je namreč ustvarila »Katholische Schul- und Elternorganisation«, ki nikakor ni zadovoljna z navedbami naučnega ministra. Eberle v svojem časopisu stranko naprej opozarja, kako treba, da nekdo poleg stranke jasno in odločno povdarja katoliška načela, o katerih politična stranka sodi, da o njih ne sme govoriti. Vsaj niti škojfe z stranko niso zadovoljni. Zato bo težko ustvariti novo šolsko gibanje, ki bi se postavilo pod vodstvom stranke. Programatično se je o šoli izjavilo: »Krščansko socialna stranka nastopa za pristo konfesionalno šolo, za vzgojno skupnost učiteljev, otrok in starišev, ki jih veže isto veroizpovedovanje. Da se za konfesionalno šolo vzgojijo učitelji, je treba urediti svobodna verska učiteljska. Treba se je postaviti po robu ustanavljanju brezverskih anarhističnih šol, ker tega ne pripuščata blagor družbe in obstoj države. Vrhutega se mora otroku varovati pravica do razvoja njegove verske nravi. Dokler se ne more vpostaviti verska šola, bo stranka z vsemi sredstvi zavračala brezversko šolstvo in strogo zahtevala, da se spoštujejo one določbe sedanje šolske postave, ki tičejo versko vzgojo. Zasebnim šolam, ki imajo primerno število otrok, naj se da pravica do donoskov iz javnih sredstev...«

Zahteva se verska šola, a obenem proglašja, da ni dosegljiva? Dočas pa se bodo branile postavne določbe. A kar danes ni mogoče, se bo jutri še težje doseglo.

(Dolje sledi.)

Dnevne novice

★ **Nagrade dijakom srednjih šol za predavanja** (osnutek predavanja) ob priliki šolske proslave treznosti v letu 1925 je podelilo Društvo za gojitve treznosti v Ljubljani na svoji seji dne 15. januarja 1926 takole: Prva nagrada v znesku 300 dinarjev je podeljena bišemu gojencu IV. letnika moškega učiteljskega v Ljubljani Jan. Pereniču, druga nagrada v znesku 200 dinarjev bivšemu gojencu IV. letnika moškega učiteljskega v Mariboru Ivanu Ranfl. Enajst nagrad po 100 dinarjev prejmejo: Kramarič Bož. (realka v Ljubljani), Jenko Rudolf (gimnazija v Novem mestu), Kuret Niko (gimn. v Celju), Grad Darinka (trg. šola v Novem mestu), Trstenjak Anton (gimn. v Mariboru), Železnik Minka (zas. učiteljske v Ljubljani), Hafner Janko (škof. gimn. v St. Vidu), Kotnik Anica (urš. učiteljske v Mariboru), Ivo Smrečnik (II. gimn. v Ljubljani), Tavčar Ang la (urš. učiteljske v Škofji Loki), Leban Stana mestna gimn. v Ljubljani). Štirinajst nagrad po 50 dinarjev prejmejo: Robavs Vikt., Prek Franc in Hudeček Vinko (realka v Ljubljani), Kreft Ivan (realka v Mariboru), Bagary Pavla (trg. šola v Mariboru), Dšura Ivan in Vutkovič Srečko (učiteljske v Mariboru), Lenček Nace in Oven Anton (I. gimn. v Ljubljani), Krošl Tone (gimn. v Mariboru), Ilija Alojz (gimn. v St. Vidu), Iskra Vekoslav (II. gimn. v Ljubljani), Prevec Silva in Suklje (mestna gimn. v Ljubljani). Dvajset tekmovalcev in tekmovalk pa prejme letnik 1926 protialkoholnega lista »Pre-rod«. Skupna vsota podeljenih nagrad znaša 2800 dinarjev, katero je žrtvovalo »Društvo za gojitve treznosti« iz svojih skromnih sredstev v upanju zainteresirati našo mladino za protialkoholno delo.

★ **Visoke starosti.** V benediktinskem samostanu v St. Pavlu je umrl v visoki starosti 90 let bivši dekan, gimn. ravnatelj itd. o. Eberhard Katz. — Rojen je bil 2. nov. 1833 v St. Pavlu, v mašnika posvečen 31. jul. 1864. — V Celovcu je koncem januarja preminul dobroznani ravnatelj deške šole Peter Pöschl, star 88 let. — V Paternionu je umrla gospodična A. Plazzota, velika dobrotnica revežev, stara 100 let.

★ **Poročilo so se:** g. dr. Anton Slivnik, zdravnik z gđ. Josipino Mulejevo z Lancovega; g. France Resman, ravnatelj Mestne hranilnice v Radovljici z gđ. Marijo Černetovo iz Gorij; g. Ivan Zaplotnik, pečarski mojster z gospodično Marijo Wagnerjevo iz Radovljice.

★ **Pustna zabava** bo marsikoga stala veliko denarja. Ali bo kaj manjša, če majhen del tega žrtvuješ in si kupiš srečko orlovskega Stadion?

★ **Finančna delegacija** objavlja, da izide »Izjava o stanju hranilnih vlog (po knjižicah in tekočih računih) pri regulativnih hranilnicah v Sloveniji za IV. četrtletje 1925« v eni prihodnjih števil Uradnega lista. Prirastek v tem kvartalu znaša okroglo 35,8 milijonov dinarjev.

★ **Sinoda pravoslavne škofije v Baški.** Dne 4. t. m. se je vršila v Novem Sadu po 17 letih zopet prva sinoda baške pravoslavne škofije. Od 66 članov je bilo navzočih 55. Predsedoval je novosadski pravoslavni škof dr. Čirić, ki je v svojem otvoritvenem govoru omenil, da je sinoda vsled odvetja verskih šol v svojem delokrogu prikrašćana; gospodarsko je oslabil cerkev agr. reforma. Ljudstvo zvesto vztraja v veri in mnogo žrtvuje za zgradbo in vzdrževanje cerkva. Končno je škof dr. Čirić naglasil, da je zelo potrebno, da se cerkveni tisk pospešuje.

★ **Iz prometne službe.** Imenovani so: za načelnika v trgovinskem oddelku železniškega ravnateljstva v Subotici Josip Vidic, nadzornik železniškega ravnateljstva v Ljubljani; za načelnika trgovinskega oddelka v Ljubljani Ernest Vargazon, načelnik prometnega od-

delka istega ravnateljstva, a na njegovo mesto je imenovan Filipovič, nadzornik ljubljanskega ravnateljstva.

★ **Delavski izobraževalni tečaj.** Prosvetno-kulturni odsek delavske zbornice v Belgradu bo organiziral v novi Delavski knjižnici vrsto izobraževalnih tečajev za delavce. Poleg elementarnega znanja se bo predavala zgodovina delavskega gibanja, sociologija, ideologija delavskih strank, narodno gospodarstvo in končno se bodo vršili tečaj za tuje jezike. Večina predavanj so prevzeli delavski intelektualci.

★ **Smrtna nesreča.** Pri Kržanu na Cundrovcu blizu Brežic so imeli v nedeljo ženitovanje. Zvečer so napravili nedaleč od hiše ogenj in streljali s samokresi. Med streljanjem je bil tudi nekdo, ki je imel vojaško orožje. Le tako je bilo mogoče, da je zadla krogla približno 200 korakov oddaljena 14-letnega fanta Franca Zagorca iz Cundrova. Lahko si predstavljamo žalost starišev, ko so v bolnici zvedeli, da je mladenič, ki je bil zadet v glavo, izdihnil svojo mlado dušo. — Očividci, kateri so videli, kako se je zgodilo, se nič ne čudijo, ker brezumno uživanje alkohola v zvezi z uporabo nevarnega orožja, je moralo roditi podoben sad. Upamo, da bodo napravile oblasti red in pobrale vojaško orožje!

★ **Poroči se danes** v Srednji vasi pri Senčurju g. Franc Grašič, posestnik s Klanca pri Kanju in vnet prista SLS z gđ. Ano Kristanc iz znane rodbine Ivanove iz Srednje vasi. Poroči ju nevestin brat gosp. Leon Kristanc.

★ **Železniška nezgoda v Radovljici.** K tej nesreči, o kateri smo že svojčas poročali, nam železniško ravnateljstvo sporoča še sledeče: Ponesrečena Kristina Znidaršič iz Save pri Jesenicah je bila po opravih v Radovljici, katere je izvršila dne 26. januarja do ¾ na 11. Ker je imela doma važna opravila, se je oddolila, da se pelje z mešanim vlakom št. 942, kateri prevozi postajo Radovljico brez postanka, na Jesenice in s tem pridobi dobro 1 uro na času. Prihod vlaka je pričakovala na južnem koncu postaje. V trenutku, ko so vozili osebni vozovi mimo Znidaršičeve, je poskusila skočiti na 4. osebni voz za službenim vozom, kar se ji pa ni posrečilo. Poizkus je na petem osebnem vozu obnovila, pri tem je prišla pod vlak in je zadobila tako težke poškodbe, da je po dveh urah umrla. Potujočemu občinstvu naj bo predmetna tragična nezgoda

svarilo, da ne skače iz vozečih vlakov in opusti tudi opasno in zabranjeno razvado vstopanja oziroma izstopanja iz vozov, dokler se ti še pomikajo. Železniški organi imajo nalog, da vsako kršenje železniškega obratnega reda prijavijo direkciji odnosno politični oblasti.

★ **Gibanje kužnih bolezni v Jugoslaviji v l. 1919 do 1923.** »Glasnik ministarstva narodnog zdravlja« št. 9.—12. lanskega leta prinaša med drugim pregled o gibanju kužnih bolezni v naši državi v letih 1919 do 1923. V pregledu so vpisane le sledeče nalezljive bolezni: prave osepnice, trebušni tifus, pegavi tifus, povratni tifus, griža, škrlatinka, davica in ošpice. Vsega je bilo bolnih na teh boleznih v celi državi: 1919. l. 55.686, 1920. leta 44.913, 1921. l. 64.291, 1922. l. 32.832 in 1923. leta 40.503, skupaj 238.225 bolnikov. Od tega skupnega števila odpade na posamezne bolezni: osepnice 13.323 (umrlo 2887), trebušni tifus 19.892 (umrlo 2634), pegavi tifus 15.417 (umrlo 1895), povratni tifus 1134 (umrlo 72), griža 48.784 (umrlo 8406), škrlatinka 56.251 (umrlo 11.543), davica 9883 (umrlo 1376), ošpice 73.541 (umrlo 2155). V posameznih letih so prevladovala navedene bolezni sledeče: l. 1919 pegavi tifus, griža in ošpice: 42.504 bolniki ali 76%; l. 1920 griža in ošpice: 28.449 bolnikov ali 63%; l. 1921 griža, škrlatinka in ošpice: 53.765 ali 83%; l. 1922: škrlatinka: 18.048 ali 55%; l. 1923 škrlatinka in ošpice: 29.608 ali 73%. Na splošno ni opaziti stalnega naraščanja, a tudi ne stalnega padanja kužnih bolezni, kar je slabo izpričevalo za napredek socialnih in zdravstvenih razmer v naši državi. Odločno je padel le negavec, to je za 40%, dalje osepnice za 4%, zato je pa napredovala škrlatinka za 11 odstotkov. Na vsakih 100.000 prebivalcev odpade: v Srbiji 1760, v Hrvatski in Slavoniji 1969, v Sloveniji 2700, v Bosni-Hercegovini 1980, v Dalmaciji 840, v Vojvodini 2550 in v Črni gori 2009. Kakor vidimo, je bila Slovenija v teh petih letih najbolj prizadeta po navedenih kužnih boleznih. Nekoliko drugačno sliko daje razmerje vseh bolnikov (ne samo gori navedenih bolezni); teh odpade v označenih letih: na Srbijo 30.4%, Hrvatsko in Slavonijo 23.0%, Slovenijo 12.0%, Bosno-Hercegovino 16.0%, Dalmacijo 2.1%, Vojvodino 14.7%, Črno goro 1.7%.

★ **Nov slovenski denarni zavod v Ameriki.** Dne 30. januarja t. l. se je otvorila v Collinwoodu, O., podružnica prve slovenske banke v Clevelandu: »The North American Bank.«

★ **Novi aerodrom v Zagrebu.** Novi aerodrom v Zagrebu, ki bo največji v državi, bo po vsej priliki še to pomlad dovršen. Nato se

premesti v Zagreb šola za rezervne zrakovne častnike, ki je sedaj v Novem Sadu.

★ **Idijot,** sloviti roman svetovnoznane ruskega pisatelja Dostojevskega v slovenskem prevodu dr. Vl. Borštnika, katerega I. del je pravkar izšel v okvirju »Splošne knjižnice«, založba Zvezne knjigarnar Ljubljana, Marijin trg št. 8, se dobi za ceno Din 32.— za broširan in Din 40.— za vezan izvod.

Brivec laže, ko ti lase maže, laže ti na vsaki potegljaj; takrat pa ne laže, ko ti kaže: »Pijmo uvijek »Buddha« čaj!«

Ljubljana

○ **Aljažev klub SFD** priredi v petek zvečer ob 8v Ljud. domu skiptično predavanje o Monte-Blancu. Predava g. prof. Janko Mlakar. P. n. občinstvo se tem potom vjudno vabi, da se predavanja v obilnem številu udeleži. Čisti dobitek tega večera gre za Aljažovo kapelico v Vratih. Zato se preplačila v ta namen hlače in sprejemaj. Predavanje se ponovi v nedeljo ob pol 12 d. poldne v Kino Matici.

○ **Krekova mladina** ponovi na splošno željo občinstva igro »Miklova Zalac in sicer zadnjikrat v nedeljo 14. II. ob 3 popoldne v Ljud. domu, Strelška ulica. Predprodaja vstopnic od petka dalje v Jug. strok. zvezi, Stari trg 2. Ker je poplaševanje po vstopnicah veliko, se p. n. občinstvo prosi, da s preskrbi vstopnice v predprodaji. — Odbor.

○ **Zahvala.** Dolžnost mi je, da se zahvalim za vse častitke, ki sem jih prejel ob 25 letnici mojega delovanja na diletantskih odrih. Posebej se pa še zahvaljujem društvu »Krekova mladina«, katero se je sponunilo moje obletnice in mi podarilo krasen venec, ki ga bom imel v trajen spomin; dalje se zahvaljujem umetnici ljubljanske drame gospej Borštnikovi za njeno cenjeno sliko in čestitke, dalje celjski »Krekovi mladini« ljubljanskemu Ljudskemu odru itd. Vsem priščna hvala! — Ivan Peterlin.

○ **Seja Slov. Kršč. žen. zveze** bo danes popoldne ob 5. uri v Jugosl. tiskarni.

○ **Kras Ljubljane** bo orlovski Stadion. Pomagajmo graditi ta spomenik naše dobe. Podprimo njegovo loterijo. Vsak naj kupi nekaj srečk.

○ **Ljubljana eno najbolj zdravih mest.** Uradno zdravstveno poročilo mestnega fizikata za leto 1925 pravi: Prebivalstva šteje mesto Ljubljana približno 55 tisoč. Zdravstveno-statistično se je gibal takole: Porok je bilo tekom leta 1925 688 (proti 1924 76 manj); otrok se je rodilo 1588 (všeto 77 mrtvo rojenih) proti 1924 101 več; od rojencev je bilo 1070 rojenih v porodnišnici, od teh 390 takih, kojih matere stalno bivajo v Ljubljani; druge matere so prišle z dežele v ljubljansko porodnišnico. Zakonskih novorojenčkov je bilo 1274, nezakonskih 314. Izmed stalno v Ljubljani stanujočih je umrlo leta 1925 637 oseb (leta 1924 720). Umrljivost Ljubljančanov je torej znašala 12,5 na tisoč prebivalcev (leta 1924 13,0). V zadnjih letih so bile številke umrljivosti za ljubljansko prebivalstvo tele: 1920 14,8, 1921 16,2, 1922 14,9, 1923 13,2, 1924 13,0%. Splošno zdravstveno stanje, v kolikor se kaže v umrljivosti, je torej prav ugodno. Umrljivost zadnja leta stalno pada in je tako ugodna, da jo dosegajo le najbolj zdrava mesta.

○ **Najhušja morilka ljubljanskega prebivalstva** po statistiki mestnega fizikata je tika. Zahtevala je v letu 1925 104 žrtve (1923 145, 1924 101). Od vseh umrlih Ljubljančanov je umrlo za jetiko 15 odst.; vsak sedmi mrlič iz prebivalstva je zapadel tuberkulozi, ki je pobrala petkrat več ljudi kot vse druge nalezljive bolezni. Prenapolnjena, slaba nehigijska stanovanja, nepravilna prehrana za-

Angleži pred odhodom iz Kölna. Straža pred glavnim poveljstvom dobiva poslednja navodila.

Alfons Gspan:

Črtica.

Siv jastreb, čokate postave je čepel na širokorazkorašeni lestvi pred majhno kolibo, ki je stala v vrsti nešteti drugih, z različnimi živimi napisi, ob strani dolgega kostanjevega drevoreda.

Čez teden je bil park prazen in zapuščen. Le redko se je solnčnega dne tod pomudil postaren gospod, zvečer je prikrivala tolpa nebrzdanih fantičev, za njo pa prisanjal molček, sentimentalni par. — Ob nedeljah se je iz mesta, ko iz panja, usulo ljudi. Drevored je bil pretesen za to pestro, prekipajočo življenje. Komedijantje, gospodarji posameznih šatorov so kričali v raznih govorih in vabili v zverinjske panoptike, vrtljake in gugalnice. Najrazličnejše melodije nešteti orchestrionov so se s krikom in smehom množice pletle v oravi kaos disharmoničnih zvokov.

Sključena jastrebova postava, ki se je dvigala nad gručo gledavcev, je bila v vsej svoji prikazni izredno mirna in hladna. Krog lestve se je trlo starcev, vojakov, deklet in otročičev, ki so začudeno strmeli v nenavadno veliko ptico, ki se ni ganila, ko da je narejena. Prav porečkoma se je vzravnavala in razprostirala obsežna, krepka, na spodnji strani bela, zgornj blatno-siva krila. Posebno so se ljudje čudili temu, da jastreb ni bil priklenjen in da ni niti imel pritrženih porok, da je bil pravzaprav popolnoma svoboden.

Ko je temno nebo zalesketalo v stoterih lučicah in je preko travnikov, ki so se razstirali kraj parka, legel večerni mir, ko se je množica, kakor kaplje na peščenih tleh, porazgubila, je ostal jastreb na lestvi prav tako miren in ves kakor prej. Le oči, ki so bile čez dan dremavo-motne, so nemirno polesketale v čudno hladnem blesku. Bile so nepremično uprte navgor.

Stal sem sredi tihega, temnega drevoreda, le raj je med kčastimi kostanjevimi vrhovi trepetala svetla zvezdnata steza.

Jastreb je strmел v zvezde...

Opazoval sem ga večer za večerom. Ni se ganil z lestve. Vsak večer enako — vedno ista mračna silhueta temnega samotarja na svetlejšem megleno-nerazločnem ozadju.

Trebušast možak, lastnik onega malega zverinjaka, ki je ravno stopil iz svojega stanovanja je pripovedoval, da je dobil jastreba že pred leti. Kupil ga je od lovca, Amjata, ki je spazil v visoki pečini maloazijskih gora gnezdo z mladiči. Spočetka je bila ptica sila nemirna, divja in odvrtna. Zaganjala se je brez prestanka v močne železne kletke palčice in nemirno frfotala tedne in tedne. S krepkim kljunom se je oprijemala rešetke in bila celo človeku nevarna. Toda polagoma je prešlo. Ko jo je prvič posadil na lestev, je bila dobro priklenjena. Z leti se je končno udomila, da ji je lahko odvzel spono. — Temu je komedijant strokovniško pristavil:

»Dre-ura, dresura! Vidite, gospod, žival je kakor človek — muhasta je, dokler je sita.«

Tako je torej prišel jastreb pred kolibo. Zdelo se je, da res ni v njem več življenja, da je dresura ubila zadnjo trho narave. Le te oči... Neprestano so bile uprte navzgor in te hladno ognjene iskricice so govorile, da jastreb živi, živi nepojasneno, tajno, popolnoma svoje življenje. Ves dan je bil pogled brezizrazen. Zvečer pa se je v njem prebrnilo. Zvezde, jasno, razpeto nebo ga je zavalovilo. V dnu je zaživela narava...

Go... bi bil jastreb v teh večerih pabegnil, da ga niso omamile sanje, čudne sanje na mladost, spomin na daljno kamenito pokrajino, kjer se po ostrih skalnih grebenih spreha čip in Eje svoje srebro preko neizmernih sneženih polj, preko globokih, žametno-gozdnatih dolin s šumečimi slapovi, na tisto daljnje carstvo, kjer neomejeno vlada njegov rod.

Jastreb je rojen vladar. Kralj je tudi v ječi, dasi brez žezla, ker so mu ga siloma iztrgali, opljuvn, ponižan in prekanjen. Globoko je občutil svoje ponižanje. Zavedal se je teme, ki ga je obdala. Zato se je neusmiljeno zagnjal v kletkine stene, bal se je za svobodo, ki mu je bila po naravi dodeljena. Hotel si je to svojo prostost izgovoriti, pošteno in pravično izgovoriti. Ali človek, ta podla žival, je prišel z »dresuro« — nepoštenimi in nečastnimi sredstvi. Vzel bi mu lahko svobodo in mu dal zanjo smrt, z bojno trofejo bi si

lahko dičil stene svojega bivališča, a poniževanje in ukana nista človeka vredni dejanja. — Morda bi si bil jastreb tudi lahko izmislil prevaro... Vendar je ostal navidez miren in se je vdal. Samo oči niso moge prikriti nemirnega notranjega snovanja.

Jastreb je veroval. Slutil je svobodo... Njegova vera je bila tako trdna, da bi premagala vse ovire, razvezala vse spono in veržice in našla pravo pot tudi preko najtemnejših, ne-nanih pokrajin. Prav zato je ostal jastreb miren; čepel je na lestvi, trpel ponižanje, mraz in lakoto, a oči so strmele v višine in pričakovale.

Vse poletje je poslušal hripave klice komedijantove, zoperno vrvenje in hreščanje razglašanih instrumentov. Jeseni, ko se je solnce odelo v dolgočasno, mokre oblake in pozimi, v snegu in mrazu, je prečepel pred kolibo in čakal klika iz daljave, ki pa, ko bo treba na pot, bo kakor sekunda en sam korak v novo življenje.

Zima je bila izredno dolga in trda. Jastreb je prezebal kakor še nikoli. Gospodar se je radi mraza preselil v predmestno krčmo in le redko prihajal v park; včasih ga ni bilo po par dni. Jastreb je bilo hudo, ali vendar je preстал.

Po ledeno jasnih januarskih nočeh se je nebo zaoblačilo. Preko travnikov je legla gosta megla. Nekaj dni je kapljalo od streh in

radi splošne druginje in bresposelnosti so glavna ovira, da število jetičnih ne pada. Zopet je potrebno poudariti, da je ustanovitelj drž. disperanzija za bolne na pljučih nujna potreba, ki bi v boju proti jetiki dosegel gotovo toliko uspeha, kakor ga je v drugih mestih. Za jetiko je umrlo: v starosti do 1 leta ena deklica, v dobi do 4. leta 4 otroci, od 5 do 15 let 2 otroka, od 15 do 19 let 6 oseb, v dobi od 20 do 39 let 58 oseb, 40 do 59 let 17 oseb, starejših (nad 60 let) 16 oseb.

○ **Stavbno gibanje 1. 1925** je po izkazu mestnega fizikata ljubljanskega bilo zelo borno. Po zasebnikih se je sezidalo 26 hiš, adaptacij, ki so dale 15 stanovanj se je izvršilo 11. Magistrat je 1. 1925 sezidal in oddal v uporabo 4 nove stanovanjske hiše za Bežigradom, v katerih je po 12 stanovanj z 1 sobo, kuhinjo, shrambo, drvarnico in deloma s podstrešjem. V vsaki hiši je skupna pralnica. Zida se še ena stanovanjska hiša s 14 stanovanji, vsako iz 2 sob, kuhinje, shrambe in pritliklin. V tej hiši bosta poleg pralnice tudi dve kopalnici. Z adaptacijami je mesto pridobilo 6 stanovanj; od teh imajo 4 po 2 sobi, kuhinjo in pritlikline, radi pomanjkanja hišah so predvideni vrtovi in dvorišča. Za 1. 1926 se bavi magistrat z veliko stanovanjsko akcijo, o kateri je upati, da bo izdatno omilila pomanjkanje stanovanj. V načrtu so tudi adaptacije za 8 stanovanj. — V mestnem zavetišču v Japljevi ulici je bilo na dan po 200 do 250 oskrbovancev. Povečano zavetišče se je izkazalo za premajhno in bo misliti na povečanje zavoda. — Stanovanjske razmere so se le malo zboljšale; še vedno je veliko pomanjkanje malih, zdravih stanovanj. Manjka še približno 600 stanovanj. Mestni fizikat je večkrat ogledoval razna bivališča, ki so bila od vlažnosti, radi pomanjkanja dnevne svetlobe ali radi drugih higijskih nedostatkov neprimerna za stanovanja in je skušal zlasti rodbinam z otroci preskrbeti primerna stanovanja.

○ **Prodaja čevljev po amerikansem sistemu.** Velike ameriške tvornice nudijo svojim odjemalcem potom lastnih prodajalcev dvakrat v letu, to je v mesecu februarju in v jeseni, izredno priliko, da si občinstvo nabavi čevlje po znižani ceni. Temu zgledu sledi naša tovarna Peter Kozina & Ko., Tržič, da od 1. do 15. februarja prodaja veliko množino vsakovrstnih čevljev po znatno znižani ceni. Cenj. občinstvo naj se o tem prepriča v izložbah na Aleksandrovi cesti in Bregu 20

Maribor

□ **13. prosvetni večer** Prosvetne zveze v Mariboru se vrši prihodnji petek, 12. t. m. Toj bo »Stražarski večer«, namenjen recitiranju pesmi naših mladih. Podrobnejši spored se še objavi.

□ **Angleški krožek** v Mariboru po zadnjem prijateljskem večeru hitro napreduje. Raste število članov, raste pa tudi zanimanje. Izražajo se ponovne želje, da se v kratkem zopet priredi podoben prijateljski večer. Vodstvo krožka se je odločilo, da tej želji ustreže ter namerava v kratkem povabiti v Maribor prof. angl. jezika na ljubljanski univerzi go. F. S. Copeland, ki bo imela angleško predavanje. Večer bi bil animiran tudi z raznimi glasbenimi točkami in bi pele prvostopne operne pevske moči. Zanimanje za naš angleški krožek raste tudi pri angleških industrijalcih pri nas, ki so nakazali krožku izdatno podporo.

□ **Tožki časi.** Veletvrdka Preis v Gosposki ulici prosi upnike za izvensodno poravnavo in ponuja 40%, neka pekova firma iz Koroške ceste je javila konkurz. Pasiva presega aktivna za 71.000 Din. Mnoge druge so v škripeh in je boben že skoro pred vrati.

sneg se je usipal z vej. Gospodar se je spet vrnil in ostal pri zverinjaku.

Pusti in dolgočasni dnevi so potekli in megle so se raztrgale. Na svezem pomladnem nebu je zablestelo božje solnce. Drevje je oživel: smolnati popki so se napenjali in ozele nevali. Sneg je odgrnil zadnje porjavele dele travnikov.

Tega časa si je jastreb želel. Nemirno in živahno je prestopal po najvišji prečki, se vzravnaval, širil in otresal peroti...

Tisti hip se je dvignil visoko nad trato pisan, papirnat zmaj, ki ga je deček držal na vrvi. Zasvetil se je ravno v zenitu — nad parkom. Topel jug je završal po vejah.

Jastreb je planil pokonci. Hipoma se je vzpel, stegnil vrat, zanihal v zraku in se odgnal, trikrat plahutnil s krili in pal — na zemljo.

Ob ukrivljenem kljunu je zasijal droben, živoreč rubin, kapljica tople krvi.

Jeseni sem pripovedoval iz dolgega časa to povest gospodični, ki je z velikim zanimanjem sledila pripovedovanju. Ko pa sem ji končno povedal, kako se je ubogi jastreb-kralj napotil v domovino, se je prisrčno in odkrito smejala.

V sredo, 10. februarja
Prešernova proslava
v dramskem gledališču.

□ **Nova tovarna v Mariboru?** Kakor čujemo, se namerava v Mariboru postaviti nova tekstilna tovarna.

□ **Is statističnega izkaza političnega komisarista posnemamo,** da je mariborska policija v letu 1925 aretirala 1015 oseb, izvršila 432 hišnih preiskav, radi pijanosti in razgrajanja obsodila 327 oseb, radi prestopka političske ure 177, radi kršenja zglaševalnih predpisov 164, radi drugih prestopkov 530; izgnali so iz države 29 oseb, odgonskim potom odpravili 1086, glob za državni zaklad se je naložilo 4500 Din, za ubožni zaklad se je naložilo 21.039 Din. Časopisov je izhajalo v letu 1925 14, na novo so se prijavili 4, prenehali pa 3. Društvenih shodov se je vršilo 276, javnih 60. Prireditve se je vršilo: gledaliških predstav 172, javnih veselice 1221, plesov 100, kinopredstav 921, cirkuških predstav 32, drugih 10, konferenc in predavanj 65, športnih tekem 54.

□ **Razvidnica prometa tu. in inozemskih potnikov** mestne občine Maribor v hotelih in prenočiščih: naših državljanov 15.861. Tujih državljanov: Avstrija 4088, Italija 323, Nemčija 189, Čehoslovaška 234, Madjarska 63, Rumunija 6, Grčija 1, Albanija 1, Francija 18, Švica 15, Belgijka 2, Holandija 2, Anglija 6, Danska 1, Rusija 2, Poljska 7, Turčija 2, Amerika 18, Azija 4, skupno 5.219. V zasebnih stanovanjih prijavljenih naših 7.628, tujih 1.505. Odjavljenih naših 5.882, tujih 1.791.

Celje

○ **Krekova mladina** v Celju priredi v nedeljo, dne 14. t. m. ob 4. uri popoldne v dvorani Narodnega doma v Celju veselo burko »Davek na samce«. Igra je po svoji vsebini polna zanimivih in smešnih prizorov, ki bodo nudili občinstvu veliko zabave. Predprodaja vstopnic se vrši v tajništvu Jugoslovanske strokovne zveze in eno uro pred predstavo pri blagajni.

○ **Člane Mohorjeve družbe** opozarjamo, da obnove svoja naročila na družbene knjige najkasneje tekom tekočega meseca ker bi se sicer prijave ne vzele več na znanje.

○ **Ravnatelj Cinkarne** g. Bebler je odložil mesto ravnatelja imenovanega podjetja. Na njegovo mesto je prišel neki Srb.

○ **Hude posledice** vsled neumljive carinske politike naših centralistov se pojavljajo pri nas v najhujši meri. Železarna Štore, kjer je bilo nastavljenih na stotine naših delavcev, je vsled zvišanja carine na surovine primorana skrajšati svoj obrat in vsled tega odpuščati tudi delavce. Pri zadnjem plačilnem dnevu je bilo odpuščenih nad 100 delavcev in kakor kaže, bodo tem odpuščenim delavcem morali slediti tudi drugi, ako se naša državna carinska politika takoj ne spremeni.

○ **Huda nesreča.** Franc Guček, upokojeni cinkarniški delavec, nad 70 let star, je moral zaradi premale pokojnine iskati druge dela, da si zasluži vsakdanji kruh. V zadnjem času je bil nastavljen pri tvrdki Brata Jarmer. V soboto je bil zaposlen s tem, da je stavil nek jermen na transmisijski pri čemer mu je zašla leva roka med jermenom in kolesom in mu je odtrgalo na roki palec in kazalec ter poleg tega tudi zlomilo roko nad komolecem. Odpejali so ga takoj v bolnišnico, kjer so mu levo roko takoj odrezali.

Ptuj

○ **Jadranska straža,** podružnica v Ptuj, naznanja, da se vrši 11. redni občni zbor v nedeljo, dne 21. februarja t. l. v dvorani mestnega magistrata ob 10 dopoldne. Ako ob določeni uri ne bo zadostnega števila članstva, se vrši občni zbor pol ure pozneje ob vsaki udeležbi članstva. Članstvo se vlijudno prosi, da se občnega zbora polnoštevilno udeleži.

○ **Umrli** je g. I. Pichler, uradnik evid. zemljiškega katastra, v visoki starosti 93 let. Nekaj časa je bil davčni upravitelj, nato pa asistent pri evidenčnem geometru v Ptuj. Uradnik je bil 67 let.

○ **Zaprl** so fotografa Schrötterja, ki ga dolže raznih tatvin na kolodvoru, kjer je večkrat kaj zmanjkalo, zlasti petroleja. V njegovi hiši za postajo so našli prazne petrolejske sode. Schrötter ni naš državljan, ker mu je bila opcija odbita.

○ **Izsleditev.** Zdi se, da je žandarmerija izsledila napadalca, ki je na cesti proti Dornovi po noči napadel posestnika g. Toplaka, v osebi nekega Kamplna iz Škorbe pri Slovenji vasi. Peljali so ga v bolnišnico, kjer leži g. Toplak, ki je izjavil, da je pravi.

○ **Poroke.** V ponedeljek 8. t. m. je bilo v minoritski cerkvi poročenih 16 parov.

○ **Poročil** se je dne 8. t. m. g. Jurij Petrovič, posestnikov sin v Podvincih, z gđ. Marijo Brenčičevo, hčerko posestnika g. Franca Brenčiča v Zabajku.

○ **V pojasnilo.** Naš list je objavil dne 31. jan. notico o zeleni kolibi, ki stoji pri takozvanem Orfejevem spomeniku na Slovenskem trgu v Ptuj ter je grajal, da moti z mesarsko stojnico vred lepo sliko, ki jo spomenik nudi. Nato nam odgovarja g. A. M. sledeče: »Ko sem se vrnil po štirih letih svetovne vojne, sem se z drugimi sobojenci podal kot dobrovoljec od doma pod poveljstvom navdušenega pokojnega g. Malgaja, ne da bi moji domači kaj o tem vedeli. Po 17 mesečnem ruskem ujetništvu sem topot skoraj z življenjem plačal. Strt, fizično in materialno uničen, sem se vrnil v domovino. Nesposoben

za službo sem kot tukajšnji rojak zaprosil mestno občino za branjarjo, kakor tudi za dovoljenje, da smem postaviti mal, ličen paviljon, katerega načrt sta izdelala mestna stavbenika gg. Treo in Macun. Občina, kakor tudi Muzejsko društvo, sta ta načrt zavrnila in sta predlagala, naj si napravim stojnico. Takratna komisija mi je odkazala prostor ob gledališču in je tudi odredila po odmerjenem prostoru dolžino in širino istega. Tam je stala šest let, ne da bi bila komu v spodbudo razen nekim gospodom pri »Dramatičnem društvu«. Društvo je zahtevalo od občine, da se me prestavi kam drugam. Dobil sem dvakrat opomin, naj grem pod zvornik. Protestiral sem nad poldrugo leto pri mestni občini radi neprimerne prostora. Poudarjal sem, da ne morem biti pod visokim stolpom, ker drče pozimi plazovi zmrzlin in snega navzdol. Mestna občina je to nemožnost uvidela in mi določila sedanjí prostor. Mislím, da ne bi bilo treba opominjati g. župana, kakor tudi ne Olepševalno društvo. Porivati me sem in tja, kakor tudi zasluženi košček kruha iz ust jemati, ni socialno! To sem predal javnosti v pojasnilo, a ne sebi v hvalo. »Der grüne Heinrich« pa ne pripada meni, ker nisem Nemec niti Nemčur! — K temu pismu pripominjamo, da nikakor nečemo škodovati g. A. M. in mu želimo, naj mu občina nakaže prostor na še bolj prometnem kraju, da bo še več lahko prodal, kakor pa sedaj, ko je skrit za Orfejevim spomenikom. Opozorili smo le javnost, da ta kraj ni primeren — to bo uvidel menda tudi g. A. M. sam — posebno še radi tega ne, ker se kadi iz dimnika in bi spomenik lahko sčasoma očrnel. V nadaljna razmotrivanja o tem vprašanju se pa ne bomo spuščali, ker je za take stvari kompetenten »Spomeniški urad« v Ljubljani. — Dolžnost občine pa je, da reši vprašanje tako, da ne bo trpel škode g. A. M., da pa se tudi ne bo kvarilo lepo lice Slovenskega trga.

Hrastnik

Socialna izobrazba. V nedeljo, dne 7. t. m. se je pričela Krekova socialna šola v prostorih g. Al. Legerja. Prvi dan je predaval g. dr. Capuder o socialni vedi v srednjem veku. Predavanja so se udeležili vsi priglašeni slušatelji, ki so sledili g. predavatelju z velikim zanimanjem, kar dokazuje tudi debata, ki se je po govoru razvila. Predavanje se nadaljuje v nedeljo ob pol 5. uri popoldne v istih prostorih.

Primorsko

Vladni občinski načelniki.

Po hodnikih kr. prefektur v Julijski Krajini na tihem šepčejo, da bo vlada v najkrajšem času izvedla zakon o imenovanju takozvanih »podestatov«, t. j. občinskih načelnikov, ki jih imenuje vlada sama. Načelniki so že določeni in tudi imenovani; treba je le še razglasitve in ustoličenja. Po zanesljivih informacijah ne bo med temi načelniki nobenega Slovana torej tudi ne nobenega odpadnika. Sicer bi vlada niti ne imela na razpolago takih ljudi, ker je doživel fašizem med Slovani v Primorju popoln polom. Poleg fašistovskega žiga bodo morali imeti novi načelniki tudi nekaj upravnega znanja.

Po novem zakonu dobijo vladnega načelnika vse občine, katerih prebivalstvo ne presega 5000 duš. Zakon je radi te delitve državljanov, t. j. v občane, ki niso v stanu izvoliti zmožnega župana in druge, ki jih smatra za kulturno tako visoko stoječe, da si lahko izmed svoje srede izberejo sposobnega občinskega načelnika, naletel na hud odpor v državi. Odpor seveda ni mogel priti do izraza, ker je tisk pod strogo cenzuro. Poročevalec v parlamentu je motiviral novi zakon, češ da ni v manjših občinah ljudi, ki bi bili sposobni voditi občinski urad. Kljub temu, da je radi ločitve cerkve od države in radi znanega birokratizma v Italiji vodstvo občinskega urada veliko težje kakor v bivši Avstriji, ta motivacija gotovo ne drži. Znano je namreč, da Italija majhnih občin sploh ne pozna. Le redko kje najdejo občino izpod 3000 prebivalcev; navadno štejejo občine od 3000 do 5000 duš. V italijanskih občinah boš vedno našel kako kavarno, morda precej zanemareno, in pa vsaj kino; življenje v teh občinah ima popolnoma malomeščanski značaj. Naravno je torej, da se v takih občinah vedno najde človek, ki bi županoval s prav dobrim uspehom.

Namen fašistovske vlade je torej čisto drugi. Fašizem je protidemokratski, je torej proti vsakim volitvam, kjer lahko pride individualna volja do izraza. Nadalje si hoče fašizem z novim zakonom zagotoviti popolno oblast v vseh občinah. To je njegov glavni cilj. Saj je v Neapolu, kjer se fašizem ni mogel okoreniniti, imenovan stalni, visoki komisar; Rim je dobil guvernerja, v Milanu je župan, ki se je obrnil za vetrom.

V Primorju so razmere povsem drugačne kakor v ostali državi. Razen par italijanskih mest in Idrije nimamo slovanske občine, ki bi presegala število 5000; večina občin ne dosega niti 2000 prebivalcev, zelo malo je občin s prebivalstvom od 2000 do 5000 duš. Komplikirana italijanska uprava nalaga občinam ogromna bremena. Županstva morajo voditi matico civilnega stanja, občine morajo prispevati v veliki meri za šole, za zdravnike, živino, skrbeti za vzdrževanje cest itd.; vzdr-

ževati morajo tajnika z mesečno plačo od 500 do 1000 lir. Občinski davki so ogromni: davek na psa, davek na vozila, davek na zaklanega prašiča, družinski davek itd. Nič čudnega, da so občine zašle v velikanske dolgove in to še posebno tam, kjer so gospodarili in gospodarijo vladni komisarji, ki jih je treba slano plačati. Sicer imajo lahek posel, ker si plačo navadno odmerijo sami.

Ravno z ozirom na ogromne stroške, s katerimi je združeno vzdrževanje posameznih občinskih uradov, se je pojavilo gibanje, da bi se bližnje občine združile v eno samo z enim občinskim uradom, ki bi ga vodila spretni župan in šolani tajnik. To gibanje je vodila državna uprava sama, a je zadelo na hud odpor pri posameznih občinah: »Kje naj bo občinski urad, iz katere srenje naj bo župan, kakaj bi morali mi prevzeti dolg druge občine?« Ob teh vprašanjih so se razbila vsa pogajanja. Ni še gotovo, ali bo vlada z imenovanjem svojih načelnikov izvedla tudi združitev nekaterih občin, vendar pa je gotovo da bo en načelnik imenovan za več občin.

Ako si ogledamo golo statistiko občinskih komisarjev v Primorju, se nam bo zdelo, da bo imenovanje novih načelnikov imelo naravno katastrofalne posledice za naše narodno in gospodarsko življenje. Komisarjev je namreč razmeroma zelo malo, tako da izgubi slovansko Primorje z imenovanjem vladnih načelnikov veliko lastnih županov. Statistika kaže, da je sedaj na Goriškem 13 občinskih komisarjev (Idrija, Tolmin, Kobarid, Podgora, St. Peter i. dr.), na Tržaškem 10, v Istri 12 (Pula, Barban, Cres, Zminj, Vižinada, Slum, Draguč, Dekani, Marezige, Pomjan, Podgrad in Opatelj). V ostalih občinah so torej redni župani, s katerimi je pomel novi zakon. A kakšno besedo imajo ti župani! Navadno so slepi služabniki občinskih tajnikov, ki so potrjeni od prefektov; dostikrat župan niti ne zna italijanščine in podpisuje na slepo. Ako ni župan odkrit fašist (istrske občine so skoro vse v fašistovskih rokah), je pa tajnik; tedaj se boji župan tajnika, narobe je le redko. So pač tudi izjeme, a le izjeme. Za mnoge občine bo morda boljše, da dobijo načelnika — seveda, ako bo pošten! —, kakor da imajo župana, ki slepomiši.

Napisal sem to pač z ozirom na razmere, v katerih živimo. Kajti niti zdaleč ne maram oporekati, da stalno nadzorovanje volilcev izdatno pripomore k dobremu občinskemu gospodarstvu. Ko pa so proste volitve izključene!

Gotovo je, da bodo novi načelniki lahko prizadeli našemu narodnemu življenju hud udarec; ovirali bodo lahko posebno kulturno delovanje na deželi. V vasi bodo takoj zbrali malo italijansko kolonijo; zdravnik, državni uradnik in kak »malar« komaj čakajo na tako pokroviteljstvo.

* * *

Vodovodi na Krasu. Dne 7. t. m. se je vršil v Gorici pod predsedstvom videmskega prefekta dr. Riccija sestanek zastopnikov vojaških, državnih in občinskih oblasti in zasebnih interesentov o vprašanju bivših avstrijskih vojaških vodovodov na Krnu in v Vipavski dolini. Vprašanje naj bi se rešilo na ta način, da bi vse prizadete občine ustanovile vodovodno zadrugo. V razpravi je povzel besedo tudi posl. dr. Besednjak, ki je akcijo za rešitev vodovodnega vprašanja toplo pozdravil; obenem pa je povdaril, da mora vlada to akcijo velikodušneje podpreti nego se je to dogodilo doslej. Priporoča, da se prizadete občine ne preobremene preveč s prispevki, ker se nahajajo v zelo težkem gospodarskem položaju. — Zastopniki nekaterih občin (Šturje, Fužine in par drugih) so izrazili željo, da se njihove občine ne pritegnejo v zadrugo, ker imajo svoje lastne vodovode ali pa bodo imeli od vodovodov korist le neznatni njihovi deli. Ajdovščinski župan se je nasprotno izjavil za to, da naj bo pristop k zadrugi obvezen za vse prizadete občine. General Romei je zahteval, da mora biti v bodočem vodstvu vodovodne zadruge zastopana tudi vojaška oblast. Končno so sprejeli sklep, ki slove: 1. v svrhu rešitve vodovodnega vprašanja na Krasu in v Vipavski dolini se ustanovi protovoljni konzorcij, ki naj v najkrajšem času popolnoma vzpostavi bivše vojaške vodovode na Krasu; 2. Tržaška in vipavska pokrajina se naprosita, da pristopita k konzorciju in izposlujeta od odnosnih kralj. komisij, da se konzorciju brezplačno prepuste v last vsi stari vodovodi; 3. goriški tehnični urad naj izdela vse podrobne načrte za vodovodna dela, da se morejo proračunati potrebna sredstva in jih razdeliti na interese.

+ **Lloyd George v Sv. Petru.** Ko se je Lloyd George nazadnje mudil v Rimu, se mu je primerila zanimiva zgodba. Ob neki priliki, ki je obiskal baziliko sv. Petra, se je približal do baptisterija, da bi od blizu opazoval krst otroka iz nižjega ljudstva. Oče, neki delavec, pa je angleškega državnika prepoznal in je glasno zaklical: »Glejte no, Lloyd George v Sv. Petru!« Začudil se je Anglež, da ga je mož spoznal in pristopil k njemu, da bi mu stisnil roko in ga zahvalil. Novorojenčkov oče je tedaj vlijudno poprosil Angleža, da naj prisostvuje krstu. »Sklenil sem, da se naj otrok imenuje Anton, sedaj ga bomo pa klicali za Jurčka.« Lloyd George je prošnji ustregel in dečka pozneje tudi obdaril.

Po širnem svetlu

Kaj bo z Rusijo?

»Poslednja Novosti«, pariški list Milju-kova, je stavil to vprašanje uglednim pisateljem, učenjakom in politikom. M. Aldanov, avtor znanih zgodovinskih romanov iz dobe francoske velike revolucije (»Deveti termidor«), ki obujajo toliko spominov na sedanjo Rusijo, je podal sledečo jako zanimivo izjavo:

»Kaj bo z Rusijo v teku prihodnjih let? Najbolj verjetne bi bile sledeče iz zgodovine znane kombinacije: 1. Komunistična »revolucija v palači« in doba osebne diktature (seveda pod geslom »na željo in v korist proletarijata«). Prve medije izjave tega značaja so se že pričele. Največ upanja ima Džugališvili-Stalin, ki je že rekel s kavkaško vročernostjo, da je čas »spraviti s poti Zide«. Še več izgledov ima menda Trocki, ki »vstani Janez« (Stehaufmandel) ruske revolucije. Ima posebno srečo s sovražniki, ki vedno pravočasno zanj umrejo (od Lenina do Frunzeja). 2. Zarota, ki bi pognala diktatorja v zrak — to pa je zelo nevarno početje. — 3. Kratka doba nenadne anarhije. 4. Utemeljitev demokratične zveze republik kmetov in nove buržuazije (nepmanov). Nedvomno pa je le eno: človek mora biti jako previden ne samo pri izbiri svojih starišev (kakor je svetoval H. Heine), ampak tudi pri izbiri rojstnega leta.

Carjevi briljanti.

Amsterdamska tvrdka Ascher, vodilno podjetje v stroki brušenja briljantov, je podala zastopnikom mednarodnega tiska sledeča pojasnila glede predstoječe prodaje draguljev ruskega carskega zaklada v Zed. Državah: Sovjetska vlada je sicer prodala v zadnjih letih več tisoč karatov, med temi tudi posamezne carske dragulje. To je vzrok silnega padca cen draguljev, ki ga je zabeležila borza. Kronske dragulje pa niso bili med prodanim blagom in je tudi težko misliti, da bi našli kupca v Ameriki. So predragi in predvsem preveč starinski. Sedanja moda zahteva drugače brušene kamne. Značilno je, da niso marali kupiti briljantov tudi nemški industrijalci z rajnim Stinnesom na čelu. Prevzeli so več tisoč karatov samo v zastavo za prodano in ne plačano blago. Cenili so dragulje 800 mark za en karat. Briljanti, s katerimi je okinčano rusko žezlo, ne bodo našli kupca, če ne bodo nanovo brušeni in prodani vsak posebej. Boljši dobiček obljublja prodaja barvnih draguljev, rubinov in amantov, toda tudi te, sicer velike zaloge, ne bodo dale sovjetom več kakor 3 do 4 milijone dolarjev. Nad vse značilno je, da so izkrcala sovjetske ladje v Londonu v zadnjem letu za 5 milijonov zlata v kosih. Zlato je edino plačilno sredstvo, s katerim lahko dobi Rusija blago v tujini. Dragulji ji ne bodo veliko pomagali.

Berlinske zanimivosti.

Ograjeni tratoarji so vsekakor novost, ki se vidi zaenkrat šele v Berlinu na Potsdamskem trgu. Promet v tem berlinskem prometnem središču, v katerem se križa pet živahno obljubljenih cest, je vkljub vsem varnostnim odredbam vedno znova zahteval človeških žrtev. Pred kratkim so postavili tu prvi prometni stolp v Nemčiji, s katerega je policist dirigiral promet. Toda tudi pod novim stolpom so se še dogajale nesreče. Po tem so na asfaltnem tlaku naslikali bele proge tam, koder naj bi pešci hodili čez cesto. Tudi to ni pomagalo; ljudje se niso dosti brigali za te markacije. Prometna policija res že ni vedela več, kako bi občinstvo obvarovala nesreč. Sedaj so ob trotoarju kratkoma postavili ograjo, ki je odprta le tam, kjer so določeni prehodi čez cesto. To bo menda za leglo, dokler bo ograja — držala.

Razstave v kioskih cestne železnice! Tudi nekaj posebnega. Postaje cestne železnice so zadnji dve ali tri leti za znakovane s štirioglatimi steklenimi stolpci, ki so zvečer od znotraj razsvetljeni. Stene so bile doslej poslikane z reklamami, za kar so tvrdke dajale mestu odškodnino. Zadnji čas pa je uprava oddala stolpce trgovcem v najem, da prireajo v njih — sredi na cesti — male razstave. Mesto zaslužiti, trgovci pa tudi.

»Službe iščem.« Našim bravcem je gotovo že znana slika: Na trotoarju stoji mlad mož, mojster reklame — kateri firmi se je zdel reklama nepotrebna, da ga je odslovila? —, ob kandelabru pred seboj ima priloženo motorno kolo, na kandelabru pa visi plakat: »Ich suche Stellung.« — Naslednika ima na »Kurfürstendamm«. Gospod, morda 30 let star, zelo spodobno oblečen, se spreha sem in tja. Pod pazduho ima aktovko, v desnici pa nosi na lesenem ročaju plakat z napisom: »Iščem službe, kakršnekoli.« Kdo bi bil pred vojno na tak način oferiral svojo delovno moč?

Avtomate za izdajanje voznih listkov so postavili na postajah podzemeljske železnice. Vozni listek stane 15 pfenigov, dosedanj avtomati pa sprejemajo le novce po 10 pfenigov. Skonstruirali so avtomat, v katerem je treba vreči dva novca po 10 pf., pa

vam da vozni listek in 5 pfenigov nazaj. — Koliko ljudi je bilo prej pri blaginjah, da poslužijo občinstvo! To je tudi vzrok, da brezposelnost narašča, ker so ljudje tako presneto praktični.

Kino v trgovini. Neka velika trgovina (Warenhaus) bo začela predvajati pravljene filme za otroke, da bo imela tudi za starše večjo privlačno silo. Več trdk v Nemčiji je to poizkusilo že pred lanskimi božičnimi prazniki. V nekem brivskem salonu pa imajo za otroke mesto stolov konjičke, ki se gugajo. Konkurenca, konkurenca!

Prvo »visečo restavracijo« bodo najbrž otvorili še pred pomladjo. Namestili jo bodo 50 m visoko nad zemljo, na verandi v stolpu brezlične postaje v Berlin-Witzleben. Na stolpu se vrti ponoči žaromet, ki kroži s svojimi svetilnimi žarki po vsem mestu. Stolp se dviga iz tal novega Witzlebenskega veselesnjega mesta, ki raste na periferiji Berlina. V restavracijo se bodo gostje vozili z dvigalom. Dvesto oseb hkrati bo lahko sedelo visoko gori na ploščadi in gledalo doli na Berlin.

Stopnice, ki »se peljejo«. Na Dunaju so naši ljudje že pred leti občudovali preprogo, ki je služila mesto stopnic: stopiš gori, preproga se pomika, pomika naprej in te prinese v prvo nadstropje; stopiš na drugo preprogo, stopiš, preproga leze navzdol in že si tam, kjer si bil. Še bolj pripravne so po istem sistemu izdelane stopnice, ki so zadnji čas v neki berlinski trgovini v prometu. No, te premikajoče se stopnice so itak že znane, zato jih ni treba razlagati. Ampak: preveč »vlečejo«, berlinsko mladino namreč. Dan za dnem so polne otročadi, ki se »vozijo« po njih. Če bi šlo tako naprej, bi praktično ne bile porabne, ampak samo za reklamo. Podjetje je sedaj postavilo k stopnicam uslužbenice v podobnih uniformah, kot so policisti; ti policisti majo nalog, da otroke, ki ne pridejo v spremstvu odraslih, v uradnem, dasi ne prestrojem tonu odpravijo domov.

Amerikanske piramide.

30 km daleč od Mehike se nahajajo največji spomeniki praamerikanske zgodovine, to so piramide San-Juan-Theotecuakhan. Razkopavanja, ki se tam vršijo že čez 20 let, še daleč niso pri koncu. Theotecuakhan pomeni »kraj bogov«. Tukaj so se prvi izkrcali po acetskimi mitologiji bogovi. Zemlja se jim je zdela lepa, a mračna, ker ni bilo niti solnca, niti lune. Tedaj so sklenili bogovi, da bodeta dva izmed njih žrtvovala življenje, da postane vir luči, ozir. toplote za zemljo. Zgradili so veliko piramido z grmado na vrhu. Tam sta morala umreti v ognju oba izvoljenca. Prvi bog, ki ga je določil žreb, se je v zadnjem trenutku skesal in ni hotel v ogenj. Tedaj je skočil vanj drugi, in ko je pogorelo njegovo telo, se je prikazalo na nebu bleščeče solnce. Prvi bog se je nato opogumil in sledil njegovemu primeru: na nebu sta se prikazali dve solnci. Toda ostali bogovi so bili hudi na strahopetneža. Eden izmed njih je zalučal na drugo solnce, zajca in tako je zadostil pravici. Iz drugega solnca je postala manjša svetla luna, zajec pa se vidi vsako noč do sedaj.

Obe velikanski piramidi v Theotecuakhanu sta zgrajeni na čast luni in solncu. Prva in večja je 60 m visoka, njen temelj pa meri 40.000 kv. metrov. Cela zgradba predstavlja pravzaprav pet piramid, ki stojijo ena na drugi v obliki terase. Mehikanske piramide so imele drugačen namen kakor egiptovske. Zadnje so služile le kot grobnica faraonom, ki je vanjo sijala skozi posebno odprtino zvezda Danica. Mehikanske piramide pa so bile temelj velikih svetlišč. Tako zvani drevozem mrtvih pelje od solnčne in lunine piramide do velikanskega svetlišča boga zraka in vetra, Kvetalkoatl, ki je naučil ljudi poljedelstva in uporabe kovin. Okoli svetlišča je več manjših lepo ohranjenih piramid s kamnitimi, deloma pobarvanimi reliefi. Povsod se vidi Kvetalkoatlov simbol, s perjem okinčana kača. Ta najpriljubljenejši acetski bog je izkazal slabo službo domovini, ker je pomagal po usodnem naključju tujim osvojevalcem. Po indijskem izročilu je odšel namreč ta bog po končanem delu na obrežju mehikanskega zaliva in tam obljubil ljudstvu, da se bo vrnil, »ko pride njegov rok«. Vkrca se je nato v čarovniško ladjo iz kačjega usnja in odplaval proti zapdu v skrivnostno deželo Tlapaln (Atlantids?). Kvetalkoatl je bil visoke postave z belo poltjo in dolgo črno brado. Mehikanci, ki so vedno nestrpno pričakovali njegove vrnitve, so imeli za boga belokožca Corteza, ki je tudi imel črno brado. Razuzdani španski vojščaki pa so bili revnim Indijancem nebaški duhovi. Ta vera je zmanjšala odpor domačinov in je olajšala Špancem osvojitve Mehike.

Kupujte srečke
za Orlovski stadion!

JUDOVSTVO IN KRISTUS.

Oficijelno judovstvo je Kristusa ob njegovem nastopu zavrglo, mesijansko idejo pa, kot jo očituje cela stara zaveza, povsem zbrisalo. Danes je splošno mnenje o Kristusu med Judi isto, kot med večino modernih liberalnih protestantov, da je namreč zgodba o Kristusu le lepa bajka. Zanimanje za Kristusovo osebnost se je posebno zadnje čase med Judi močno poživilo.

Povod temu je dala neka izjava, ki jo je podal rabin dr. Stefan Wise, predsednik palestinske unije judovske v Zedinjenih državah. On je izjavil, da je Kristus historična osebnost, in poleg moza stare zaveze eden največjih sinov judovskega naroda. Judje ga morajo sprejeti kot svojega velikega moža in kot največjega svojega moralista in morajo zato upoštevati tudi njegove nauke.

Ta izjava je duhove silno razburila in uprizorili so na prizadete po časopisju uprav judovsko gonjo. Izjavljali so, da ga bodo izključili iz svoje srede in mu očitali vse mogoče in nemogoče reči. Rabin Wise je radi teh protestov seveda moral zapustiti predsedniško mesto. Eksekutivni odbor te organizacije je pa zadevo točno preiskal in proti vsemu pričakovanju se ni izrekel proti rabinu, marveč z 59 proti 9 glasovom je demisijsko odklonil in izjavil, da ni v Wisejevih besedah ničesar, kar bi judovskim tradicijam nasprotovalo.

Tudi eksekutivni odbor ameriške cionistične organizacije se je izrekel za obtoženco s 70 proti enemu glasu. Vsi se tolažijo s tem, da v izjavi ni ničesar, kar bi propagiralo spreobrnitev Judov h krščanstvu.

LETALSKI IZPITI.

Angleška zračna mornarica ima posebni medicinski laboratorij, ki preiskuje različna vprašanja, ki tičejo bivanja človeka v zraku. V zadnjem času so se tam pričele zanimive letalske preizkušnje, za katere je izumil poročnik Reade poseben aparat. Letalec se vseh v navadno aeroplansko ogrado z vsemi ročkami za krmarenje. Sprejaj je deska z barvnimi žarnicami. Različne sestave žarečih luči označujejo to ali ono lego letala in aviatik mora takoj izvršiti za krmarenje potrebne kretnje. Avtomatizirani števec natančno zabeleži čas, v teku katerega je izvršen signal. Izkušeni letalec je potreboval n. pr. 1.9 sekunde po signalu: »Aeroplan se ziblje in pada,« da izvrši vse, kar je potrebno za preprečitev nevarnosti. Pilot-začetnik pa je spravil letalo v normalno lego šele po 6 sekundah. Zadnja številka je tudi največja dovoljena. Letalci, ki potrebujejo več kakor 6 sekund, propadejo pri izpitu.

Razven urnosti zabeleži aparat še mirnost kretenj. Posebno pero piše na traku, kjer so se videli vsi nervozni in hitri obrati roček. Pri izkušenem letalcu je vsaka izmed teh linij skoro ravna, pri neizkušenem pa kaže cikcake in krivulje. Stari letalec se ni pobrigal za avtomobilno trebento, ki je nenadno pričela rjoveti prav blizu (vsaj je vedel, da avtomobili niso v zraku). Mladi pilot pa je naredil rezko kretnjo, kar je nevarno. Nervozni letalec, ki je preveč destopen zunanjim vtisom, poveča številno nevarnosti, katerim je itak izpostavljen.

MODER IN PRAVIČEN SODNIK.

Pred nekaj dnevi sta stala pred sodiščem v Čikagi dva tihotapca z žganjem, ki sta bila obtožena, da sta prodajala žganje, kar pa je v družinih državah strogo prepovedano. Kazen za ta prestopek znaša 6 mesecev zapor, seveda, če ni kakih olajševalnih okolištin. Omenjena tihotapca sta svoj greh priznala, vendar pa sta prosila, naj se jima kazen zmanjša. »Midva sva sicer res prodajala žganje, ki pa ni bilo samo kaka barvana voda, kot jo prodajajo drugi, brezvestni tovariši, ampak je bilo pristno in nepokvarjeno žganje.« Mnogi naši odjemalci so se z veseljem srce zahvaljevali za dobro žganje. — Sodnik je poslušal to pojasnilo, publika pa je ploskala. Nato se je sodnik informiral o ceni, za katero sta tihotapca prodajala prepovedano pijačo. Ugotovil pa je, da sta nastavila ceno samo za 10% višje, kot je ta znašala za najboljšo žganje pred uvedbo alkoholne prepovedi. Po kratkem premišljevanju je sodnik razglasil sledečo razsodbo: »Obtoženca nista prosta. Toda ugotovilo se je, da sta prodajala dobro in nepokvarjeno žganje in to po zmerni in pravični ceni. To so olajševalne okoliščine. Glavnemu krivcu se zato odpusti dve tretjini določene kazni, vsled česar je obsojen na 2 meseca zapor. Njegov sokrivec pa ima plačati globo 200 dolarjev.« — Poslušalci razprave pa so prihiteli k obsojenima in ju prosili, da povesta svoj naslov in svrhu poznejših kupčijskih zvez!

JUNAŠKA OPICA.

Pred kratkim je bil v Pavtuketu v Ameriki izvršen na neko majhno trgovino roparski napad. Z nasiljem je zahtevalo 7 banditov od trgovke Asis, ki je bila tedaj v prodajalni, ves izkupidek. Ko pa je segel eden izmed roparjev po blagajni, mu je gospa skušala to zabraniti. Močen udarec je trgovko onesvestil. V prodajalno je prihitel njen mož, ki je slišal nenavaden hrup in prepil. Lopovi so ga takoj napadli in ga po kratkem boju zvezali. V roparje pa se je razjarjena vrgla v tem hipu domača opica, ki je sledila svojem gospodarju in je videla ves prizor. V boju so lopovi ranili žival, ki je vsled silne bolečine glasno kričala ter grizla kakor beena okoli sebe. Uspeh tega

obupnega boja je bil ta, da je opica nekaterim izmed napadalev odgriznila ušesa. Razumna žival se je oborožila z držajem neke metle in s tem je ubranila otroka, ki je ležal v zibelki od napadov, ki so jih uprizarjali razkačeni banditi. V tem času pa so vsled opičnega kričanja prihiteli sosedi. Roparji pa so pustili vse skupaj in pobegnili, ko so čutili, da se bliža napadenim pomoč.

* * *

— Rdeči tečaj. Centralna eksekutiva Sovjetske zveze je sklenila odpraviti ostanke carskega roblstva tudi iz zemljepisa polarnih otokov, da bo tudi tečaj rdeč kot del ozemlja SSSR. Zemlja Nikolaja II. je dobila ime »Severne Zemlje« in otok »Naslednika Alekseja« se zdaj imenuje »Mali Sajmir«. Novi otok, ki so ga našli l. 1922 v zalivu Gidajamo je dobil ime »Otoka Sokalskega«.

— Avtomotorni pogon na francoskih železnicah. Na progi Pariz-Versailles so nedavno tega ob navzočnosti ministra za javna dela preizkušali nov način prevoza in sicer v vagonih, ki jih goni bencinski motor, kakoršen je na nekaterih manjših francoskih železnicah že nekaj let v rabi. Znano dejstvo je, da je na nekaterih progah z manjšim prometom poraba parnih lokomotiv neekonomična. Za kratke vlake, ki za te proge popolnoma zadostujejo, so parne lokomotive preveč močne in premog, ki se porabi na njih, nikakor ne odgovarja daljavi in tovorom. V takih primerih je ključ višji ceni kuriva bolj ekonomičen v porabi bencinski motor s 100 k. s., ki zadostuje za tovor 40 do 50 ton. V zgoraj navedenem primeru se je porabilo na 1 km proge za 1.50 frs. premoga, bencina pa samo za 1 frank. Prihranek pa ne obstoji samo v kurivu, temveč tudi v osebju. Medtem ko morata biti na lokomotivi najmanj dva moža, služi na motorju samo ena moč.

— Aeroplan varnejši kakor železnica. Na vseh nemških zračnih cestah, kojih dolžina je znašala l. 1924 nič manj kakor 2.000.000 km, se ni pripetila niti enemu potniku smrtna nesreča, medtem ko je bilo pri 1.000.000 km na železnici 44 ponesrečenih oseb in sicer polovica smrtnih neugod. Švicarsko vojaško in civilno letalstvo je preletelo l. 1924 do malega 2.000.000 km, a zaznamuje samo eno smrtno nesrečo, torej ravno toliko kakor švicarske železnice, na katerih se je pa prevozilo mnogo manj kilometrov.

— Luč brez sence. Neki francoski inženir je izumel svetiljko, koje posebnost obstoji v tem, da je njena luč brez sence. Svetlobna telesa, ki svetijo brez sence, so sicer učenjakom že dalje časa znana. Tudi Boentgenovi žarki ne mečejo — kakor znano — nikake sence. Za novo svetiljko je porabil inženir električni tok posebno velike napetosti. Zarki njegove svetiljke prodro loveško telo, les in tanko kovinsko ploščo. Svetloba brez sence je vsekako velikega praktičnega pomena za kirurgijo. Nova iznajdba se bo dala s pridom porabiti v kinkografiji, ker bi znatno pospeševala proizvajanje klišejev. Luč nove svetiljke je hladna in potemtakem samo sveti, in ne greje.

— Kaj je z grobom pri Keopsovi piramidi. Listi so poročali, da počiva v grobu, ki ga je odkrila ekspedicija »Boston-Haward« pri veliki Keopsovi piramidi, kralj Senefru (ali Senofru), ki je vladal mnogo pred Tutankamenom (iz desete dinastije). Dr. George Reisner, vodja ekspedicije, ki je 21. januarja zopet prevzel vodstvo raziskovanja, pravi, da še ni prav nič gotovega, kdo leži v tej grobnici. Verjetno je, da ni pokopan tam Senefru, ampak kak član njegove rodbine. Izkopavanje je jako težko. Rov, ki vodi do grobnice, je nad 45 m globok; stene so v zelo slabem stanju. Delavci morajo biti zelo previdni, da se ne odtrga kak težak kamen, ki bi grobnico gotovo zelo poškodoval. Material, s katerim so lani zaprli vhod so že odstranili. Z močno električno lučjo so posvetili v grobnico in ugotovili, da je ostalo notri vse nepoškodovano, kakor je ostalo lani meseca marca, ko so morali delo prekiniti. Ostraniti bodo morali seveda še precej zidovja, predno bodo mogli prodreti v grobnico in razkriti njeno skrivnost.

— Kraljestvo Saba. Zelo zanimivo in ob enem važno je poročilo, ki ga prinaša »Osservatore R.« o uspehih arheološkega preiskavanja danskega znanstvenika in filozofa Neilsona, kateri je z dvema drugima učenjakoma dalje časa preiskaval ostanke davne prošlosti v sredini Arabije. Po njegovem mnenju je bilo že 2000 let pr. Kr. v srednji Arabiji zelo razvita kultura, ki ni prav nič zaostajala za sodobno babilonsko in egiptovsko. Do današnjih dni, tako pravi Neilson, je znanost smatrala bogastvo Sabe za fantastično izmislico, a sedaj bo prisiljena, da v tem oziru svoje mnenje popravi. Avstrijski astronom dr. Glaser je prinesel na povratku iz puščave, kjer je bival med beduini 20 let, kakih 2000 napisov, kipcev, zlatih in srebrnih novcev, ki jih je našel pokopane pod kupi peska v starih razvalinah mest, templjev in palač. S tem je podal dovolj pozitiven dokaz, da je bilo tu naseljeno v davnini visokokulturno ljudstvo.

Njegove najdenine, v kolikor jih je mogel s svojimi skromnimi sredstvi spraviti domov, so tvorile zelo dragoceno zbirko, ki so jo leta 1908 njegovi dediči prodali dunajski akademski arheolog Rhodokanakis in dr. Neilson so te napise skrbno preiskali in prišli do rezultata, da so to zanesljive priče visoke kulture v starem veku.

Narava in ljudje

Zanimivosti o človeškem telesu. Človek potrebuje, kadar počiva, 8 litrov zraka v eni minuti, pri hoji 16 litrov, pri napornih turah 24 litrov, pri dirkalnih tekmah pa celo 57 litrov zraka. — Množina krvi v človeškem telesu je navadno v nekem razmerju s telesno težo. Povprečno znaša množina krvi eno trinajestino do ene osminke teže celega telesa. — Naša telesna toplota varira med 36,5 in 37,5 stopinj Celzija. Najvišjo telesno toploto imajo ptice, kjer znaša 40 stopinj Celzija. — Lobanja odraslega moža je še vedno tako elastična, da se pri močnem udarcu upogne za poldrug centimeter, ne da bi pri tem trpela kaj hude. Samo ob sebi umevno je seveda, da se lobanja za tem zopet popolnoma uravnava v prvotni položaj. — Obrvi nad očesi nima človek morda zato, da mu je obraz lepši, temveč da obrvi zaustavijo pot, ki bi curjla s čela navzdol in ga odvajajo ob strani proti licam. — Koža enega človeka tehtja približno toliko kot vse njegove kosti skupaj, neredkokrat celo nekaj več. Mož, ki tehtja 70 kg, ima 12 kg težko kožo na sebi in nekoliko pod 12 kg težke kosti. Da pridejo kosti v primeri s kožo tako lahke, je vzrok ta, ker je mnogo kosti zelo tankih in so večinoma (vsaj v notranjosti) porozne. Še enkrat več kot kožo ima človek v sebi masti, mesa oziroma mišic pa zopet še enkrat več kot masti.

Ruski prirodni varstveni park. Med najredkejši živali današnje dobe spadajo bizoni (bos priscus), ki so bili v diluvijalni dobi še zelo številno zastopani. Razumljivo je, da njihova telesna organizacija ni povsem prirojena današnjim razmeram, radi česar so podvrženi hitremu izumiranju. V Evropi so še popolnoma iztrebljeni, le v Uralu in Kavkazu jih je še nekaj. Da se vsaj ti zadnji ostanki bizonov še nadalje ohranijo, je sedanja ruska sovjetska vlada proglasila del zahodnega Kavkaza kot ruski prirodni varstveni park. Na tem ozemlju je vsako poljsko in gozdno delo strogo prepovedano. Že obstoječi kamenolomi se morajo popolnoma opustiti, da celo paša goveje živine je v tem varstvenem parku prepovedana.

Drevesa — prevodniki elektrike. Znano je že med širšim prebivalstvom, da v gotova drevesa strela zelo rada udari, nekatera pa ostanejo skoraj vedno nedotaknjena. Na podlagi podatkov zadnje nemške gozdarske statistike vidimo, da je tekom osmih let udarila strela v eno in isto bukev samo dvajsetkrat, v hrast pa stošestdesetkrat. Med obema drevesoma nahajamo potem smreke in borovce. Glavni vzrok, da v nekatera drevesa tako rado trešči, v druga pa zopet ne, je ta, da so posamezna drevesa dobri oziroma slabi prevodniki elektrike. Važno je na primer pri tem, koliko olja vsebuje drevesni sok, ker je olje slab prevodnik elektrike. Ta činitelj se s faktičnimi dejstvi popolnoma ujema. Najmanj olja vsebujejo: hrast, vrba, topol, javor, brest in jelša, v katere tudi jako rado strela udari. Nekoliko več olaj imajo smreke, borovci in macesen. Zelo oljnati pa so končno orehi, lipe in bukke. V posušena drevesa skoraj nikdar ne trešči, ker nimajo več rastlinskega soka v sebi. Znani fitogeograf Warming pa razlaga privlačnost gotovih dreves z ozirom na strela na ta način, da spravlja vse v zvezo s talno vodo. Po njegovem mnenju trešči torej najraje v ona drevesa, katerih korenine segajo do talne vode in s tem nadijo elektriki najugodnejšo zvezo z zemljo vamo. Tudi Warmingova razlaga je sprejem-

ljiva, ker imajo zlasti hrasti in topoli zelo dolge korenine.

Življenje Kurdiv. Med najbolj nepokorne podanike nekdanje in današnje turške države spadajo Kurdi, ki jih prištevamo med številna kavkaška plemena. Razločujemo pa dve vrsti Kurdiv, stabilne, ki se pečajo večidel s poljedelstvom in nomadske. Slednji so še ohranili svojo prvotno nravo in živijo v neprestanih krvavih bojih. Prebivajo večinoma v gorah, kjer imajo dovolj skrivališč in zavetja na razpolago. Običaji pri njih so še popolnoma patriarhalni. Ako pride kdaj kak potovalec med nje, tedaj se nenadoma znajde med ljudmi starega testamenta, kjer je še vse tako ohranjeno kot je bilo za časa Abrahama. Edina novotarija, ki so jo Kurdi sprejeli, je puška, ker bi brez nje morali že zdavnaj podleči. Hrano, obleko, posode, nadalje hišno gospodarstvo in sploh vse običaje imajo še vedno take, kot jih beremo popisane v Svetem pismu starega zakona. Za hrano jim služi samo kruh, zakrknjeno mleko, sir in posušeno sadje. Zadnja leta so sprejeli od Rusov čaj, katerega so se pa dolgo časa branili. Može se večidel posvečajo bojnim igram, ki veljajo kot vojaške vaje, za domačo gospodarstvo pa morajo skrbeti ženske. Kar se tiče javnega življenja, se Kurdinje lahko mnogo bolj pristo gibljejo nego je Mohamedankam sploh dovoljeno. Radi večje varnosti prebivajo Kurdi skupaj v vaseh, kjer so hiše ob gorskem pobočju tako zidane, da služi streha spodnje hiše zgornji kot dvorišče. Hiše imajo namesto oken majhne line, skozi katere streljajo na sovražnika. Radi tega je notranjost teh hiš zelo temna. Na zunaj pa obdaja hišo še visok in zelo trdno zgrajen zid.

Muha kot prenašalka bolezni. Kadar nas poleti nadlegujejo sitne muhe, nas večkrat tako vznemolji, da jih začenjamo brez usmiljenja pobijati. Ako pa zagledamo v zimskem času, kje kako muho, ki je še preostala od poletja, nas nehoti zaziblje v sanje in v duhu se nam pojavijo zopet oni poletni dnevi. Tako muho pustimo pri miru, kot bi se nam revica nehoti smilila. Toda ravno te zimske muhe, ki so še preostale od poletja, nam povzročajo največ škodo, ker se ravno iz teh izleže nov zarod, ki nas bo nadlegoval naslednje poletje. Ena sama muha izleže do 600 jajčec, in sicer 100 do 150 naenkrat. Ako torej ubijemo pozimi eno samo muho, ravno toliko zaleže kot če bi jih poleti 600 pobili. V 24 urah se že iz jajčec izvale ličinke, ki se potem zabujajo in v 26 dneh dorastejo v popolne muhe. Muham najbolj dišijo izmečki in odpadki živali in ljudi. Najraje obeljavajo mrhovino in bolne ljudi, ki imajo gnojne rane. Tu se okužijo in naberejo na svoje nožice in perutnice nebroj bakterij, ki jih potem prenašajo na jedila in na zdrave ljudi. Za mnogo bolezni so dokazali, da je muha glavna prenašalka. Najprej prenesejo otroško grižo, drisko, potem kolero, a tudi za tuberkulozo, vranični prisad in gobavost so zelo nevarne. Ker prenašajo trebušni legar v prvi vrsti muhe, zato jih imenujejo v nekaterih krajih v Ameriki tudi »tifusne muhe«. Poleg tega pa so muhe osumljene še kot prenašalka ošpic, škrlatinke in nekaterih očesnih bolezni.

Vpliv električne svetlobe na rast. V New Jersey so delali tozadevne poizkuse dolgo časa in prišli do zelo zanimivih zaključkov. Gotovo površino travnika so razsvetlili s močnimi žarnicami po več tisoč vatov, ki so bile opremljene z odbijalnimi zrcali. Zarele so nekaj nad 1 meter visoko nad travnato povr-

Zimski sport v Chamonixu.

šino. Tekom treh tednov je zrastle ožarjena trava za 104 milimetre, ostala trava, ki je bila zunaj na prostem, pa samo za 26 mm. Z električno svetlobo so poskušali vplivati tudi na semena. In res se jim je posrečilo, da so ožarjena semena vzklila dva dni prej nego ostala semena.

Železno drevo. Pred nekaj leti so odkrili v Burmi, mali pokrajini Indije, neko doslej še nepoznano drevo izredne debelosti. Njegov les prekaša po trdoti in odpornosti vse druge vrste lesa, radi česar so dali drevesu ime »Pyincado«, kar pomeni po naše »železno drevo«. Les tega drevesa sliči res železu, ker ni samo proti vsem vremenskim neizodam zelo odporen in neobčutljiv, temveč je tudi tako trd, da ne more nobena žuželka vanj izvrtati luknje, pa najsi bo še tako majhna. Tudi ne škoduje lesu prevelika vročina oziroma prevelik mrz. Radi vseh teh dobrih lastnosti štejejo sedaj ta les med najboljše vrste lesa sploh. Najfinejše pohištvo in najboljše godbeni instrumenti se bodo odslej iz-

delovali iz tega lesa. Pokrajina Buma je bila že doslej znana kot dežela najbolj čislanih dreves. Saj je domovina dragocenega teak-lesa in nobena dežela ne nudi toliko mahagonijevega lesa kot ravno Buma. Po celi pokrajini se namreč razprostirajo neizmerno razsežni gozdovi, kjer se nahaja nebroj orjaških dreves, ki imajo že po več stoletij za seboj. Na Angleško izvozijo do 37.000 ton samega teak-lesa na leto, pa se v gozdovih to prav nič ne pozna. Tudi pyindaco-lesa je toliko množine, da lahko vsako leto za 300.000 ton teh dreves posekajo, pa se bo lahko še vedno vse sproti zarastlo. Za pyindaco-les, pred kratkim odkrito vrsto lesa, je Anglija sklenila že za mnogo let naprej kupčijske pogodbe. Posekana drevesa bodo nalagali v Rangoonu na ladje, odkoder jih bodo takoj odpeljali na Angleško. Morda ni daleč več čas, ko bodo začeli graditi take »železne« hišice, ki bodo po trpežnosti enakovredne zidanim, po lepoti pa jih bodo daleko prekašale.

To in ono

NAJZANESLJIVEJŠA TAJNA PISAVA.

Vlade, armadna poveljstva ob času vojne, pa tudi trgovski in bančni krogi itd. polagajo veliko važnost na to, da njihovih poročil in naročil ne morejo brati nepoklicani, tudi če jih dobe v roke. V ta namen služijo šifrirana pisma in brzojavke. A tudi te ne ostanejo vedno tajne. Ravno tisti, pred katerim bi posebno hoteli skriti vsebino, lahko pride na kak način do ključa in potem z lahko dešifrirajo depešo. Pa tudi brez take špijske posebnosti spretne in izvežban človek lahko sam najde ključ. Med vojno so imele vse države dešifrirne pisarne, ki so imele nalogo, razložiti tajna poročila sovražnikov. Uradniki so dobili tekom časa tako prakso, da je bila težko kaka tajna pisava, ki bi je končno ne razvozljali.

Tega se odslej ni bati. Danski inženir poročnik P. G. G. Beyer, sedaj železniški asistent, je izumil aparat za šifrirano pisavo, ki jo more prebrati le, kdor ima enak stroj. Novi aparat obstoji iz dveh na poseben način zvezanih pisalnih strojev. Če udariš na enem na gotovo tipko, recimo na H, bo odtisnil drugi stroj n. pr. črko B; če pa pritisneš še enkrat na H, bo drugi stroj napisal C ali kaj drugega, kakor sta pač stroja zvezana. Glavno posredovalno vlogo igra neko zobato kolo, ki ima 50 ali lahko tudi več zob. Če ima 50 zob, bo drugi stroj po 50 črkah zopet za isto črko napisal ono drugo, kot jo je prvič; je torej za vsako črko in za besedo že celo nečisto variant. Uporaba aparata je jako enostavna. Na prvem stroju tipkaš tekst v navadni pisavi, drugi stroj pa piše sam šifrirano. Naslovnik, ki mora imeti natančno enak stroj, pretipka šifrirano poročilo na enem stroju in na drugem se mu prikaže pravi tekst.

Listi novo iznajdbo jako hvalijo. Ampak — če bodo izdelovali aparate po tem enem sistemu in bo razlika le v številu zob posredovalnega kolesa? Kaj potem? Več ko par sto zob pač kolo nobenega aparata ne bo imelo. In če bo šlo za važno stvar, si n. pr. vojskujoča država lahko privoščiti luksus, da si nabavi aparate s številom zob od 50 do 100 ali več, pa pretipka ujeto depešo na vseh: en aparat bo že pokazal pravi tekst. Sploh je nemogoče izumeti pisavo, ki bi se ne dala dešifrirati.

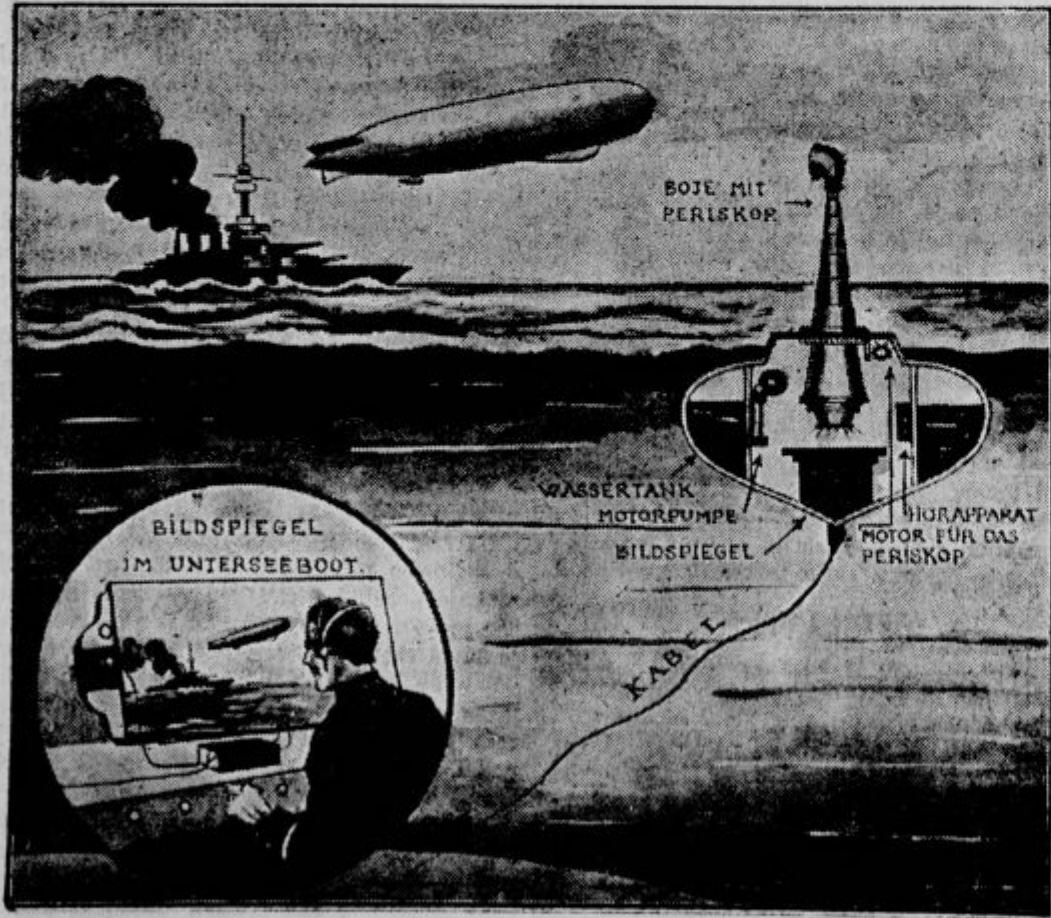
Anekdote o »fordkah«. Američan H. Ford je znan po svojih nenavadnih reklamah. Ne dela jih na način, ki je pri nas v navadi. Težko bi našli boljso misel nego so anekdote o izdelkih tvornice, kakor je to napravil Ford. Nekateri so pač tudi slabe med njimi, a to avtomobilskemu kralju ne škodi, saj mu je samo do tega, da se o njem in njegovih »fordkah« govori. Tako n. pr. beremo v knjižici teh pravljic, ki jih je izdal Ford, kako je šel mlad osel prvič na izprehod. Med potjo je srečal čudno reč, kakršne še ni videl. Bila je »fordka«. »Kdo si,« je vprašal osel, »Fordka« oab-

no zahropi: »Jaz sem avtomobil! Kdo si pa ti?« »Če si ti avtomobil, sem pa jaz konj!« se je odrezal osel. — Druga anekdota pripoveduje: V gostilnici (seveda pred prohibicijo) je trdil neki poznavalec avtomobilov, da pozna z zavezanimi očmi po zvoku motorja vse avtomobile, ki mimo švigajo. Peljali so ga torej z ruto na obeh pred krčmo in je v istini imenoval tvedke mimo gredečih avtomobilnih vozil. Zdajci zasliši za oglom čudno ropotanje, šumenje. »To je »fordka«, je bistro povzel. V tem trenutku mu je stekla pod noge mačka, kateri so dečki privezali za šalo na rep veliko pločevinasto škaflo od konserv. — Neka druga anekdota pripoveduje o majhnem farmarju, kateremu je odnesel vihar pločevinasto streho s kolarnice. Poškodoval jo je tako hudo, da ni bila vredna popravila. Stedjivji farmar je pločevino stlačil v zaboj in jo poslal v Fordovo tvornico z naročilom, če bi jo hotel kupiti. Ali čez mesec dni se je ustavil pred farmo tvorniški šofer z novo »fordko« in oddal farmarju pisanje: Gospod! Kljub temu, da je bil Vaš voz, ki ste nam ga poslali pred mesecem v zaboj, strašansko zbit, vendar se nam je posrečilo, da smo ga popravili.

16 milijonov telefonskih naročnikov je v Združenih državah S. A., to se pravi 131 telefonskih abonentov na vsakih 1000 prebivalcev. (V Evropi je razmerje povprečno 12 : 1000.) Največ jih je v Atlantic City, New Jersey: 336 na 1000 duš; v San Franciscu 259, Chicagu 238, Bostonu 222; Newyork pride šele na 43. mesto (relativno), pri tem pa ima vendar več aparatov kot Pariz, London, Rim, Bruselj, Liverpool, Antwerpen in Shanghai skupaj.

Staro vino imajo pivci posebno v čislju. Čim starejša je — seveda, če je prav spravljena — tem finejša je. Tekom desetletij ali celo stoletij, ko »zori«, pa leži v kleti kot mrtev kapital. Odslej bo to nepotrebno. Iz novega vina boš lahko v treh urah naredil najimenitnejšo starino. Način za to je iznašel francoski kemik Charles Henry. Skozi vino napelje zelo močan električni tok, katerega napetost dosega nekako sedemdeset tisoč voltov. Tok najprej vino očisti raznih primesi, nato p spoji one kemične sestavine, od katerih izvira poseben okus in aroma starih vin. Če traja ta proces tri ure, ne bo noben strokovnjak ločil narejene »starine« od prave pristne, ki jo je še tvoj ded ali praded spravil v klet.

Originalna izpopolnitev brezžičnega telefona. Radio-aparat, ki ga lahko posluša cela množica ljudi, je kakor gramofon. Če poslušas s slušalko,lišiš bolje in lepše. Za dalje časa pa je to neprijetno, posebno bolj občutljivim ljudem; pravijo, da jim gre na živce. Ing. A. Günzel (Altenburg) je ugotovil, da ta neprijetni občutek ne izvira toliko iz pritiska aparata na glavo, kot od tega, da se ušesa pod školjko precej razgrejejo. Zato je sestavil k slušalu nekaj vodni hladilnik, ki ohladi temperaturo na 6 stopinj.

Novo iznajdbo za vojno mornarico

predstavlja periskop, ki je pritrjen na plavajoči boji. Periskop ni več pritrjen neposredno na podmorniku, ampak plava prosto in je zvezan potom električnih napeljav s podmornikom. Boja lahko plava 2 km daleč proč. Periskop je visok tri metre in pol in je mogoče s njim opazovati 22 km na okrog.

Kulturni pregled

Številke družbe sv. Mohorja.

(Sestavljen Mohorjan.)

Dan 5. marca, ko poteče rok za naročilo na Mohorjeve knjige, se bliža. S skrbjo gledamo vsi, kako bo spet s številom članov. Napeti moramo vse moči, da število dvignemo, vsaj za en odstotek v vsaki župniji. Vzorno bi bilo stanje Mohorjeve družbe, ako bi bila vsaka slovenska hiša ali recimo rodbina naročena t. j. ako bi v vsaki župniji, če računamo na rodbino povprek deset glav, prišlo na vsakih sto prebivalcev deset naročnikov ali 10%. Kako pa je v resnici? Kako je bilo v letu 1925? Poglejmo malo najprej v Ljubljansko škofijo! Govoré naj številke, objavljene v letošnjem Koledarju. Sledé naj župnije po vrsti z ozirom na višino odstotkov naročnikov. (Opomba. Kjer je n. pr. 5.4, 5.3% ali 4.6, 4.7, 4.8, bomo šteli kar za 5%, a tako, da bodo župnije z ulomkom nad 5 spredaj, z ulomkom pod 5 za tistimi imeni, ki imajo točno 5%.)

12% naročnikov imajo župnije Črnuče, Goriče nad Kranjem ter Jezersko. Korakajo na čelu vsem. Čestitamo. (Goriče so nam obenem pravi šolski zgled, koliko lahko tudi šola stori za razširjanje dobre knjige.)

11%: Vranja peč, Velesovo, Bukovščica (v Selški dolini), Mošnje in Brezje. Vsa čast jim!

10%: Ribno, Reteče, Motnik, Sv. Križ nad Jesenicami, Leše, Javorje (nad Litijo), Kamnagorica. — Te župnije so dosegle naš zgoraj zavzeti vzor. Slava jim! Dg. poverjeniki naj se pripravijo, da jih pridemo intervjuvati, v čem tiči skrivnost njih lepega uspeha.

Po 9% imajo: Sv. Helena, Rateče-Planica, Bevke, Mekinje, Ježica, Koprivnik, Lom, Boh. Bela, Trboje. (Je še vedno lep odstotek!) Po 8%: Kropa, Ljubno, Mavčiče, Križe pri Trzinu, Podbrezje, Predvor, Senturška gora, Sv. Lenart, Zbanica.

Po 7%: Trstenik, Homec, Besnica, Sv. Katarina, Begunje pri Cerknici (prva na Notranjskem!), St. Ožbalt, Dražgoše, Rova, Radovljica (med našimi mesti prva!), Gorje, Naklo, Smlednik, Davča, Želimlje, Sora, Sv. Jakob ob Savi, Tunice, Zvezdniki, Breznica, Turjak, Ihan, Peče, Vrhnika (druga na Notranjskem!), Poljane nad Škofjo Loko, Dobrava (pri Podnartu), Zasip, župnija sv. Nikolaja v Ljubljani (med ljubljanskimi prva!), Zapogre, St. Vid nad Ljubljano, Begunje (pri Radovljici), Kranjska gora, Srednja vas v Bohinju, Krško, Brdo in St. Vid (pri Lukovici), Bled, Črni vrh nad Vrhniko, Horjul, Višnja gora, Polhov gradec.

Po 5%: Šmartno pri Litiji, Soteska, Lesce, D. M. v Polju, Sv. Jošt nad Polh. gradcem, Kranj, Duplje, Predoslje, Nova Oslica, Stara Oslica, Lučine, Javorje (nad Poljanami), Stara Loka, Sostro, Štanga, Vodice, Grahovo, (pri Cerknici), Planina p. Rakeku, Zalilog, Dovje, St. Lovrenc ob Temenici, Tržič, Vič, Selca, Trnovo v Ljubljani, Zgornji Tuhinj, Unec, Krašnja, Loški potok, Gornji Logalec, Dob, Škofja Loka, Gora (nad Sodražico), Boh. Bistrica, Mokronog.

Po 4%: St. Gotard, Kor. Bela, Domžale, Ziri, Ribnica, Vel. Poljane, St. Rupert, Dobrič, Blagovica, Struge, Stična, Šmartin pri Kranju, Brezovica, Frančiškanska župnija v Ljubljani in v Šiški, Sv. Jakob v Ljubljani,

Prežganje, Sv. Duh pri Krškem, Komenda, Stari trg pri Ložu, Ovshe, Polica, Dolenji Logatec, St. Peter pri Novem mestu, St. Lambert, Čemšenik, St. Vid pri Stični, Svibno, Kresnice, Cerklje pri Kranju, Dobrova pri Ljubljani, Podlipa, Kovor, Leskovic, Rudnik, Cerknica, Preserje.

Po 3%: Mengeš, Sp. Tuhinj, Moravče, Metlika, St. Jurij pri Šmarju, Zalina, Zagradec, Sela pri Kamniku, Sveta Planina, Sodražica, Vel. Lašče, Mirna, Kostanjevica, Dolenja vas pri Ribnici, Javor (dekan. Šmarje), Krka, Sela (dekan. Žužemberk), Kokra, Senčur, Sorica, Tomišelj, Kamnik, Trata, Sveta Gora, Vavta vas, Rob Šmarje, Hotederšica, Čatež (dekan. Trebnje), Ambrus, Ig. Primskovo pri Litiji, Dobovec, Janče, Bloke, Lipoglav, Bučka, Mirna peč, Radovica, Preska, Radeče (pri Zid. mostu), Polšnik, Šmihel (pri Novem mestu), Stranje, Rovte.

Po 2%: Sv. Trojica nad Cerknico, Boštanj, Brusnice, Podgrad, St. Janž, Zlato polje, Kopanj, Trebelno, Ajdovec, Trebnje, St. Jurij pod Kumom, Špitalič, Bela cerkev, Dobrépolje, Škocijan (pri Turjaku), Cerklje (pri Krškem), Hotič, Sv. Križ (dekan. Trebnje), Sv. Vid nad Cerknico, Prečina, Adlešič, Leskovec pri Krškem, Toplice, Črnomelj, Borovnica, Rakitna, Sava, Sv. Trojica (dekan. Trebnje), Dole, Vače, Semič, Stari trg (v Beli Krajini).

Po 1%: Draga (tu zaradi Kočevarjev malo število umevno!), Zagorje ob Savi, Čenčnjica, Suhor, Studenec (dekan. Leskovec), Šmarjeta, Podzemelj, Vrh pri Sv. treh Kraljih, Čatež ob Savi, Sv. Križ pri Kostanjevici, Vel. Dolina, Stopiče, Šmihel (dekan. Žužemberk), Škocijan (dek. Leskovec), Vinica, St. Jernej, Dragutaj, Sinji vrh, Hinje.

0.5%: Golo.

Te-le mrtve številke nam na glas govorijo: Največ se čita na Gorenjskem in sicer po župnijah, ki so nekako bolj oddaljene od velikega prometa; morda imajo manj časopisov in jih bolj mika knjiga? Čimbolj se pa bližamo vinskim krajem, tem manj Mohorjanov. Tam je menda največje uboštvo. Notranjska, dasi vobče manj imovita, se drži v sredi. — Čudimo pa se nizkemu številu naročnikov v lepah župnijah kakor so Cerklje na Gor., Senčur pri Kranju, Mengeš, Dobrova pri Ljubljani, Preska, Rovte, Tudi Borovnica je bila včasih bolj spredaj. In Rakitna, kjer je bil doma slavni Anton Kržič! In da so na zadnjem mestu Golanje, ki bi jih letošnja Jakličeva povest v Mohorjevi družbi morala najbolj vleči? — Čudno se nam zdi, kje je ostala največja župnija v Sloveniji, starodavni Sent-peter v Ljubljani? In kje istotako velike industrijske Jesenice?! In kje Raka?

Dalje prihodnjč.)

Ivana Cankarja »Hiša Marije Pomočnice« je prinesel socialistični časopis »Književna Republika« v 9-10. številki. I. l. v hrvatskem jeziku.

Stoletnico enega najstarejših jugoslovanskih književnih društev obhaja srbski narod dne 10. in 11. sept. letošnjega leta v Novem Sadu, kjer je bila ustanovljena »Srpska Matice«. Stoletnico bi bili morali obhajati že lani, a so jo odložili za letošnje jesen. Pri tej priliki nameravajo napraviti razstavo slik, rokopisov in vseh predmetov, ki so v zvezi z delom »Srpske Matice«. Hrvajci mislijo poslati na to slavnost posebno odposlanstvo ter se udeležiti razstave. Morda bi ne bilo napredu, če bi se te slavnosti udeležili tudi Slovenci ne le po odposlanstvu nego tudi s posebnim oddelkom svoje književnosti, ki bi pokazal zgodovinski razvoj naše duševne kulture. Tako bi imeli tu prvo knjižno razstavo Srbov, Hrvatov in Slovencev v mali

izdaji Velika razstava bi šele sledila kasneje po temeljiti pripravi vsakega izmed treh bratov. Lepo obletnico je obhajal 1. febr. t. l. najboljši srbski književni list »Srpski Književni Glasnik«, ustanovljen 1901 v dobi najtežjih razmer v predvojni Srbiji, ko je državo upravljali kralji, vlada ga je poslušala, skupščina samo na ukaz glasovala in ko je službeni list zapisal na naslov poslancev: »Knez se, deca, mora poslušati!« Okrog lista so se zbrali vsi najboljši možje opozicijonci raznih struj, med njimi Ljuba Jovanović, Skerlić itd. »Srpski Književni Glasnik« pa je tudi danes najodličnejša srbska revija, nele za leposlovje nego tudi za kritiko duševnega dela in — političnih razmer v naši državi. Njegov književni muhikalni, ekonomski in politični pregled v vsaki številki kratko in jedrnatno osveštuje vse pojave nele med Srbi, nego vedno bolj tudi one med Slovenci in Hrvatji. Zato, da ne tudi onih bratov Bolgarov. Upamo, da se sčasoma postavi na široko in edino pravilno stališče objektivnega obzornika vseh jugoslovanskih stremenj.

Stoletnico rojstva pesnika Jožefa Viktorja Scheffela obhajajo 16. t. m. Nemci. V Scheffelovih pesmih odmeva doba burškega navdušenja za veliko svobodo Nemčijo, kakršno so si zamislili Fichte, Jahn in drugi. Njegova pesem je odmevala med svetovno vojno med nemškimi vojniki. Prosveda Krakovo-Travno vabi na predavanje: o potovanju v Rim. Predavanje pojasnjuje skioptične slike. Začetek danes ob pol 8. uri.

Ljubljansko gledališče

Drama.

Začetek ob 8 zvečer.

Sreda 10. febr.: Akademija v počestitev Prešernovega spomina. Izven.
Četrtek 11. febr.: DRUGA MLADOST. Red C.
Petek 12. febr.: Zaprt.

Sobota 13. febr.: ANI CHRISTIE. Premijera. Izv.
Nedelja 14. febr.: ob 3 pop.: VDOVA ROŠLINKA. Ljudska predstava po znanih cenah. Izven.
Ob 8 zvečer: ANI CHRISTIE. Ljudska predstava po znanih cenah. Izven.

Opera.

Začetek ob pol 8 zvečer.

Sreda 10. febr.: Zaprt. (Generalka.)
Četrtek 11. febr.: ZVEDAVE ZENSKE. Red E.
Petek 12. febr.: VECNI MORNAR. Premijera. Izv.
Sobota 13. febr.: DON JUAN. Red D.
Nedelja 14. febr.: ob 3 pop.: ZVEDAVE ZENSKE. Ljudska predstava po znanih cenah. Izven.

Akademija v proslavo Prešernovega spomina ob 125 letnici pesnikovega rojstva bo v dramskem gledališču danes ob osmih zvečer. Prireditelja jo društvo slovenskih književnikov in Narodno gledališče v Ljubljani. Sodelovali bodo odlični slovenski književniki gg. Župančič, Finžgar, Fran. Albrecht, Joža Vidmar in ga. Vida Jerajeva. Navedeni bodo recitirali prešernove pesmi in g. O. Župančič bo govoril poleg recitacij tudi uvodno besedo o pesniku. Prešernove tekste bodo peli gg. Božena Potučkova, g. Julij Betetto in slovenski kvartet.

Wagnerjev »Večni mornar«. Po dolgem preledku se bo v slovenskem narodnem gledališču spet vzprijelo delo velikega reformatorja dramske glasbe Richarda Wagnerja v izvrstni zasedbi. Naš baritonist-prvak g. Holodkov se bo imel priliko uveljaviti v veliki dramatični, muzikalnega in igralškega zanosa polni vlogi »Večnega mornarja«. Kakor kažejo dosedanje skušnje, bo njegova kreacija grandiozna. Vele-dramatično vlogo Sente bosta peli izmenoma odlični dramatični pevki ga. Zaludova in ga. Galelova. Visoka umetniška stopnja njihju krasnih dramatičnih sopranov ju prvo vrstno usposablja za ustvaritev sanjave, pa tudi dramatične Sente. Lepo vlogo Sentinega očeta Daland bosta izvajala naš prvi pevski mojster g. Betetto in vrlo dobro napredujoč ter ambiciozni basist g. Rumpelj. Tenorsko vlogo lovca Erika, ženina Sente, bosta pela ravnotako izmenoma gg. Orlov in Knitl. V altovski vlogi dojičje Marry bo nastopila gg. Potučkova s svojim simpatičnim mezzosopranskim glasom. Zenski zbor predie v drugem aktu in dekle v tretjem aktu ima muzikalno hvaležno nalogo in priliko se v prijetnem oziru odlikovati. Naš glasovno odlični moški zbor pa ima v prvem in tretjem aktu precej težkih in tudi kočljivih nalog v zborih mornarjev. V tretjem aktu bo sodeloval za sceno iz prijaznosti tudi odlični moški zbor pevskega društva »Ljubljanski Zvon«.

Premijera Wagnerjevoga »Večnega mornarja« v ljubljanskem opernem gledališču bo v petek dne 12. t. m. ob pol osmih zvečer. Opero je zrežiral O. Šest, dirigent pa je kaplenik A. Balak.

Mariborsko gledališče

14. februarja: SOVRAŠTVO, socialna drama.
28. februarja: DIVJI LOVEC.

Knjige in revije

Učne knjige za samouke. V založbi Vidovičeve dopisne šole za odrasle v Sarajevu so izšli prvi zvezki učnih knjig za samouke, in to: Aritmetika, spisal Miljenko Vidović; Geometrija, spisal Ogujen Prica; Fizika, spisal prof. Antun Odić; Kemija, sestavljen prof. Nikola Vujčić; Zemljepis, napisal dr. Gregor Čremošnik; Obča povijest, sestavljen prof. Stanko Pavičić; Srpski ili hrvatski jezik, spisal Salih Ljubunčić; Francoski jezik, spisal dr. Slavko Ježić; Nauka o govoru, spisal Milutin Vidović. Učne knjige ostalih srednješolskih (humanističnih in realnih) predmetov so v tisku. Vse knjige so tiskane v latinici. Člani dopisne šole dobivajo knjige brezplačno, za nečlane stane vsak zvezek (32 strani) 15 Din. Knjige se naročajo pri ravnanstvu Vidovičeve dopisne šole v Sarajevu, Kralja Aleksandra ul. 113.

Naše dijaštvo

Na rednem sem. obč. zboru »Danice« v Zagrebu dne 6. febr. 1926 je bil izvoljen sledeči odbor: predsednik Sarec Janez, cand. med., podpred. Malenšek Slavko, stud. med. vet., tajnik Puc Fr., cand. med., blagajnik Moser Franc, stud. med. vet., knjižničar Kocjančič Viktor, cand. med., gospodar Juvan Janez, stud. ing. for., revizorja Jernej Peter, stud. ing. for., in Rozman Maks, stud. pedag.

Naznanila

Slov. zdravniško društvo. Dnevni red izrednega obnega zbora »Slov. zdravniškega društva« v Ljubljani, ki se vrši dne 17. febr. 1926 ob 20. uri v mali dvorani Kazine: 1. čitanje zapisnika zadnjega rednega obnega zbora z dne 16. jan. 1926. 2. določitev članarine za poslovno leto 1926. 3. stanovska vprašanja zdravnikov, 4. slučajnosti. Sent-peterski Orel v Ljubljani ima danes zvečer fantovski večer. Zanimivo predavanje o državni upravi. Člani in starešine pridite! Bog živi!

Občni zbor realnega podpornega društva v Ljubljani se vrši v petek dne 12. svečana ob tri četrti na 17 v posvetovalnici realke. Nov list. V kratkem izide »Posredovalec«, praktičen list za informacije, zasebne in trgovske kupčije in zveze, reklamno in oglašje. Izhajal bo mesečno.

Turistika

Beh. Bistrica, 9. febr. ob 7 jutraj: +3° C, snega 10 cm, zimski sport v višjih legah ugoden. Kranjska gora, 9. febr. ob 7 jutraj: -1° C, barometer pada, osenjen sneg 10 cm, brez oblakov, a še lahna meglica v dolini.

Sport

Rusi na ledu. Treba je zabeležiti udeležbo ruskih tekmovalcev pri drsanju na ledu v Helsinkforsu. Prvič po vojni so nastopili Spolito, Kresin in brata Melnikova. V Helsinkforsu so imeli slabo viharo vreme in snežen metel. Tudi več je treba vpeštevati uspeh Melnikova starejšega, če pomislimo na rekorde letošnjih tekem, ter prvenstvo Norveške in Evrope Melnikov je pretekel 500 m v 46.3 sek., 1500 m v 2.31.3, 5000 m v 9.10.6 in 10.000 m v 18.54.4.

Avtotaksi z moder. avto

Naročila se sprejemajo podnevi in ponoči.

Pavel Stele, Ljubljana
Poljanska cesta št. 3. Telefon št. 942.

Otroka kapitana Granta.

(Potovanje okoli sveta.)

Francoski spisal Jules Verne. — Poslovenil A. D.

- Prihajaš iz tabora belokožcev?
- Iz tabora.
- Ali si videl našega Tohonga.
- Videl.
- Ali je živ?
- Mrtve! Angleži so ga ustrelili!

Glenarvan in tovariši so bili izgubljeni.

— Vsi, vi vsi boste umrli jutri zjutraj ob solnčnem vzhodu!

Tako jih je torej hotela usoda izenačiti tudi v smrti. Lady Helena in Mary Grantova sta se s hvaležnim pogledom ozrli v nebo.

Ujetnikov niso odpeljali nazaj v Vare-Atuo. Tega dne bodo morali prisostvovati glavarjevemu pogrebu in krvavim svečanostim, ki ga spremljajo. Četa divjakov jih je odpeljala na vzhodje velikega »kudijaz«. Tam so ostali varuhi pri njih, ne da bi jih izgubili izpred oči. Ostali člani maorskega plemena so se prepustili globokemu žalovanju in se zanje niso več menili.

Odkar je umrl Kara-Tete, so pretekli trije dnevi. Duša umrlega se je končnoveljavno izselila iz trupla. Pogrebne svečanosti so se mogle začeti.

Truplo umrlega so prinesli na majhno skalo sredi selišča. Obleden je bil v dragoceno obleko in zavil v sijajen plašč iz formija. S peresi okrašena glava je nosila venec iz zelenih listov. Obraz, roke in prsa so mu zdrgnili z oljem, da ni bilo nobenih sledov »zapadanja«.

Sorodniki in prijatelji so pristopili k skali. Kakor na dano znamenje so se spustili v srce pretreptajoč iok. zdihovanje in tarnanje. Objokovali so umr-

lega v zboru, v težko padajočem ritmu. Prijatelji so se tolkli po glavi. Sorodnice so si z nohtovi praskale obraz, da je bilo več krvi kakor solza. Uboge ženske so vestno vršile svojo kruto dolžnost. Toda vse to še ni bilo dovolj, da utolažijo dušo umrlega, čigar jeza bi se brez dvoma znesla nad lastnim plemenom. Ker ga njegovi vojščaki niso mogli več priklicati nazaj v življenje, so hoteli storiti vsaj vse potrebno, da ne bo treba tožiti njegovi duši na onem svetu in da ji ne bo preveč žal za zemeljskim življenjem. Zato Kara-Tetejeva žena ne sme pustiti soproga samega v grobu. Sicer pa bi nesrečnica sama ne marala preživeti moža. Tak je običaj, taka je ženina dolžnost. V novozelandski zgodovini je dosti primerov podobnih žrtve.

Ubožica se je prikazala. Bila je še mlada. Razpleteni lasje so se ji spuščali po ramenih. Njeni kriki in njeno jadikovanje je segalo do neba. Nerazumljive besede, tarnanje, pretrgani stavki, ki je z njimi slavila vrline umrlega, vse je kazalo, da je njena žalost velika. Zgrudila se je ob skali in tolkla z glavo ob tla.

V tem hipu se ji je približal Kajkumu. Nesrečna žrtve se je naglo vzravala. Toda silen udarec »merek«, strašne zelandске gorjače, jo je vrgel zopet k tlom, kjer je obležala.

Zatem je nastal strašen vrišč. Sto rok je grozilo vjetnikom, ki so bili vzpriči strašnega prizora kakor okameneli. Toda nihče se ni premaknil. zakaj mrtvaška svečanost še ni bila končana.

Kara-Tetejeva žena je odšla k možu v grob. Obe trupli sta ležali drugo ob drugem. Toda za večno življenje se umrli ni mogel zadovoljiti z zvesto tovarišico. Kdo jima bo stregel pri Nui-Atui, če ne pojdejo njuni sužnji hkrati z njima na oni svet.

Pred truplo umrlega gospodarja so prineli šest nesrečnikov. To so bili sužnji, ki so jih nesusmiljeni vojni običaji obsodili v sužnost. Ko je bil glavar še živ, so bili največji reveži, stradal so, prenašali slabo ravnanje. Bili so same živina, brez nohtika,

brez miru. Sedaj pa bodo — tako vsaj uči maorska vera — še za vse večne čase obsojeni, da služijo.

Zdelo se je, da so nesrečnike popolnoma vdani v usodo. Nič se niso branili muke, ki so bili nanjo že tako dolgo pripravljani. Njihove nezvezane roke so pričale, da se ne bodo branili smrti.

Sicer pa je bila ta smrt nagla, dolge muke so jim bile prihranjene. Mučenje so hranili divjaki za tiste, ki so bili krivi glavarjeve smrti. Krivci so stali dvajset korakov v stran in obračali oči od groznega prizora, čigar grozote so se le še večale.

Šest močnih vojščakov je zavihtelo bat in šest žrtve se je zgrudilo na tla v krvavo lužo. To je bilo znamenje za strašen prizor kanibalizma.

Sužnjevega telesa ne brani tabu. Postalo je last vsega plemena. To je nagrada za jokanje in tarnanje. Ko je bilo žrtvovanje končano, se je vsa divjaška tolpa vrgla nanje. Glavarjev, vojščakov, starcev, žena, otrok, vseh brez razlike starosti in spola, vseh se je polastila živalska divjost. Vsi so se vrgli na žrtve. Še gorka telesa so bila v hipu raztrgana, razdeljena, prezana na kosce, ne, na mrvice. Od dveh sto Maorov, ki so bili navzoči, je vsakdo dobil svoj delež človeškega mesa. Toplji so se in tolkli, kregali za najmanjši kosček. Kaplje gorke krvi so brizgale strašnim gostom v obraz. Vsa odvratna tolpa je brodira po rdeči luži. To je bila nebrzdana čreda tigrov, ki se vržejo na plen. Nato se je na vseh koncih in krajih paha vžgalo dvajset ognjev. Po zraku je dišalo po pečenem mesu. Da ni bilo strašnega vpitja pri tej gostiji, da ni bilo kričev, ki so se izvijali iz zabasanih grl, bi vjetniki lahko slišali, kako so močni zobje trli človeške kosti.

Glenarvanu in tovarišem se je delala tema pred očmi. Skušali so prikriti ubogima ženama strašni prizor. Tedaj so se šele zavedli, kako strašna kazen jih čaka zjutraj ob solnčnem vzhodu. Zavedli so se, kako strašne bodo muke pred tako-le smrtjo. Groza jim je vzela besede.

Priporočamo »Ljudske knjižnice« v Jugoslovanski knjižarni v Ljubljani. 17 predvojnih zvezkov po nizkih cenah ter nova ilustrirana zvezka: 19. zv. Kazan, volčji pes, br. 18 Din, vez. 30 Din. 20. zv. Kralji gor, br. 18 Din, vez. 30 Din. — KOL.

Gospodarstvo

Velesejem v Lipskem.

Med vsemi sejmi v Nemčiji se mora priznati velesejmu v Lipskem prvenstvo. Sicer je drugi sejem Nemčije — Frankfurt ob Mainu — starejši, datira menda iz leta 1217, je vendar velesejem v Lipskem največji, po pomenu, obisku in številu razstavljalcev; smelo lahko trdimo, da je velesejem v Lipskem najvažnejši na svetu.

Pred nami je propagandna brošurica tega sejma z naslovom »Ali se zanimajo v Jugoslaviji za velesejem v Leipzigu«, v slovenskem jeziku, ki podaja mnogo materiala, predvsem propagandnega materiala. Iz te brošure je razvidno, da Leipzig ni samo centrum nemške književne produkcije, ampak je postal s svojimi sejmi tudi gospodarski centrum svetovnega slovesa.

Sejem je na prostoru 355.000 kv. metrov in šteje približno 15.000 trgovskih interesentov, od teh je nad desetino iz inozemstva. Sejmi se vrše dvakrat na leto. Tako se vrši letošnji pomladanski sejem od 23. februarja do 6. marca, tehnični sejem pa traja do 10. marca. V zvezi z njim je cela vrsta specialnih razstav kakor n. pr. tekstilna, usnjarska, elektrotehnična, metalurški, strojna, stavbna itd.

Po podatkih, ki smo jih prejeli od ljubljanskega zastopstva trdke Stegu in drugi znaša proračun stroškov za potovanje v Lipsko v III. razredu brzovlaka in nazaj in pa petdnevno bivanje s popolno oskrbo samo ca Din 1650.—.

Omenjamo še nadalje, da se dobi vizum s 14dnevno veljavo za vso Nemčijo brezplačno.

Živinoreja v Argentini.

V Argentini ostane živina v letu kakor tudi v zimi na prostem, kar zelo ugodno uplija na njeno zdravstveno stanje. Povrh tega pa se še od časa do časa živino desinficira, in sicer na ta način, da se jo goni v kopej z razredčenim lizolom ali karbolno kislino, pripravljeno v bazenu, ki ga mora vsaka posamezna žival preplavati. To desinficiranje živine se izvaja predvsem radi kožnih bolezni.

Življenje na prostem uplija predvsem na nizki odstotek tuberkulozne živine. V Nemčiji, kjer je živinoreja z vsemi modernimi higienskimi napravami, je bilo v predvojnih letih (1904—1918) 18 do 23,5% tuberkulozne živine. Pri nas je to stanje gotovo še slabše. V Argentini pa, kjer je živina stalno izpostavljena vsem vremenskim spremembam, — toda vedno v svežem zraku — je odstotek tuberkuloze zelo majhen. Od 375.000 glav v »Frigorifico La Negra« v l. 1924 zaklane živine je bilo pri volih 0,35% popolnoma, 6,8% pa delno tuberkuloznih, pri kravah 0,77% popolnoma, 11,9% pa delno tuberkuloznih. Torej veliko manj kakor v Nemčiji in sicer povprečno 9% napram 18 do 23,5% v Nemčiji (pred vojno).

Izvoz mesa se je v vojnih in medvojnih letih zelo dvignil. V l. 1896 je znašal 1.992.000 ovc in 37.420 četrtin govejega mesa, v l. 1924 pa 4.178.870 ovc in 8.415.000 četrtin govejega mesa. Posebno pa se je v zadnjih letih dvignil izvoz ohlajenega mesa, ki se je od l. 1920 do 1923 dvignil od 702.000 na 4.700.000 četrtin. To meso je bilo večinoma izvoženo v ostale države Amerike in v Anglijo. Drži se v sve-

žem stanju 35—40 dni. Za izvoz v Evropo pa je potrebno, da meso popolnoma zmrzne, kajti potem se drži do devet mesecev.

Sejem za kožuhovino v Ljubljani. Izredni uspeh zadnjega organiziranega kožnega sejma v Ljubljani, ki se je vršil dne 26. in 27. januarja t. l., je napotil Upravo velesejma in Lovsko zadrugo, da se priredi prve dni mesece marca ponovni sejem za kožuhovino, na katerem se bodo prodajale kože vseh vrst divjačine dražbenim potom. Neprodanega blaga je še veliko, katero naj lastniki nemudoma pošljejo na Upravo velesejma v Ljubljani, oddelek Divja koža. Zadnji sejem je pričel vse, da se samo potom te organizacije dosežejo res prave cene za kožuhovino. Pogoji za udeležbo so isti kot pri prvi prireditvi. Informacije, pismene in ustne, daje urad Ljubljanskega velesejma.

Produkcija opekarne industrije v Sloveniji. Letno produkcijo večjih opekaren v Sloveniji cenijo na približno 60 milijonov komadov, ki se vsi ne morejo plasirati doma niti v najbolj cvetoči stavbnji sezoni. Produkcija se deli: 24 milijonov strešnikov, 36,8 milijona komadov zidakov, poleg še specialna opeka.

Izgledi za izvoz opeke v Grčijo. Naše opekarne imajo na zaloga na tisoče ton opeke. Zato se od več strani čuje, da naj poizkusijo z izvozom v Grčijo. Plasirati bi mogle tam zarezano opeko po Din 1,50 za komad, kar je pri cenah 900—1000 Din za 1000 komadov franko vagon nakladalna postaja rentabilen pozol.

Ribarstvo na Jadranu. Leta 1910 je bilo na ašem Jadranu 14.770 ribarjev z 2792 ladjami. Nalovili so 12.500 ton rib. Leta 1924 pa je bilo 4966 ribarskih ladij v vrednosti 22 milijonov dinarjev, vrednost ribarskega orodja je cenjena na 26 milijonov dinarjev. Ulovili so 4154 ton rib v skupni vrednosti 38,4 milijona dinarjev.

Valorizacija. Agencija »Beogradio« poroča, da se izdeluje v ministruvstvu trgovine načrt o valorizaciji, ki naj omogoči delniškim družbam, da izvrše oceno svojih investicij in v bilanci lahko izkažejo 4—16 kratno vrednost (po pokrajinah) dosedanjih postavk. Ta valorizacija bi veljala za vse investicije do leta 1916.

Trgovska zbornica. V Podgorici začne poslojati v teku t. m. Trgovska zbornica za Črno goro.

Konkurenca na berlinskem tržišču jaja. Zadnje čase nam hudo konkurira na berlinskem tržišču jaja Rusija. Mi izvažamo v Nemčijo jaja velikokrat s posredovanjem Avstrije in celo Italije. Zato streme izvozniki za direktno stike z Nemčijo, da si pridobijo trg.

Elektrokemična industrija in novi grški carinski tarif. Naša elektrokemična industrija se pritožuje nad novim grškim carinskim tarifom, ki je uvedel 31. decembra lani na uvoz karbida carino 0,20 zlate drahme za kilogram.

Sovjetska električna pogodba. Nazadnje domače obrti in pomanjkanje izvežbanih tehnikov je prisililo sovjetsko Unijo, kakor poroča »Kostae«, do pogodbe z nemško »Allgem. Elektrizitäts Ges.«. Sovjetski državni Elektrotrust ima pravico poslati v tovarne nemške družbe gotovo število ruskih inženjerjev, tehnikov in delavcev, da se tam učijo. Nemci pa prepustijo Elektrotrustu vse svoje risbe, modele, patente in se zavežejo

poslati na prvo zahtevo svoje tehnike in risarje, da izboljšajo ruske tovarne. Pogodba je sklenjena za pet let. Denarni pogoji niso objavljeni.

Borza

Dne 9. februarja 1926.

Denar.

Zagreb. Italija 228,48—229,68 (228,05—229,25) London 276,18—276,38 (276,04—277,24), New York 56,70—56,75 (56,695—56,995), Pariz 210—212 (211,37—213,37), Praga 168,22—169,22 (167,95—168,95), Dunaj 7,995—8,035 (7,9875—8,0275), Curih 10,9875—10,9775 (10,9867—10,9767).

Curih. Belgrad 9,145 (9,145), Budimpešta 72,60, Berlin 123,60, Italija 20,90 (20,89), London 25,25 (25,235), New York 519 (518,75), Pariz 19,20 (19,35), Praga 15,865 (15,355), Dunaj 73,05 (73,05), Atene 7,75, Bukarešt 22,55, Sofija 3,65, Madrid 73,15, Varšava 70,50, Amsterdam 20,812, Bruselj 23,57, Kopenhagen 127,75, Stockholm 139,05, Oslo 105,75.

Dunaj. Devize: Belgrad 12,47—51, Kočanj 174—175, London 34,52—62 Milan 28,58—68, New York 709—711, Pariz 26,12—22, Varšava 96,50—97,45. Valute: dolarji 710, lra 28,40—60, dinar 12,44—50, beškoslovaška krona 20,27—21,09.

Praga. Devize: Lira 136,80, Zagreb 59,60, Pariz 125,05, New York 33,70.

Vrednostni papirji.

Ljubljana. 7% invest. posoj. 76—78, vojna odškodnina 279—282, zasavni listi 20—22, kom. zadolžnice 20—22, Celjska 200—201, Ljublj. kreditna 200 den., Merkantila 100—102, zaklj. 102, Slavenska 50 den., Kred. zavod 175—185, Strojne 125 bl., Vevče 110 den., Stavbna 90—100, Šešir 115—120.

Zagreb. 7% invest. posoj. 76,75—77,50, agrari 45—45,25, vojna odškodnina 280—282, ult. febr. 280—281, Hrv. esk. 122—123,50, Kred. 131—133, Hipobanka 67—68, Jugobanka 106—106,50, Prastedion 965—970, Ljublj. kreditna 200 den., Srpska 144—145, Narodna banka 4350 bl., Eksploatacija 34 bl., Seferana 450—454, Nihag 35 bl., Gutmann 330 den., Slavex 160 den., Slavonija 44—44,50, Trbovlje 380—390, Vevče 110 den.

Dunaj. Podon-savska-jadr. 774.000, Živno 840.000, Alpine 255.000, Greinitz 134.000, Kranjska industrijska 420.000, Trbovlje 486.000, Hrv.

Vremensko poročilo

Meteorološki zavod v Ljubljani, dne 10. februarja 1926. višina barometra 308,8 m.

Opazovanja	Baro. meter	Temper. v C°	Rel. vlaga v %	Veter in brzina v m	Oblačnost 0—10	Padavina	
						v vis	na tleh v mm do 7h
Ljubljana (dvorec)	7	75,2	+4,8	81	NE 1	8	0
	8	75,8	+4,8	83	NE 1	10	
	14	75,7	+7,4	77	NE 5	dež	
	21	75,3	+7,2	85	mirno	10	rosi
Maribor	8						
Celje							
Bled	7						
Kočevje							
Zagreb		75,4	+4,0	96	ESE 3	10	0
Belgrad	8	76,1	+4,0	98	SE 4	10	megla
Sarajevo		76,8	+3,0	83	E 2	6	dež 20
Skopje		76,6	+2,0	98	W 1	10	megla
Gruž - Dubrovnik		75,3	+11,0	64	mirno	6	0
Praga	7	75,3	—2,0	—	SSW 3	10	sneg 20

Barometer je reduciran na morsko gladino.

MALI OGLASI

Vsaka drobna vrstica Din 1'30 ali vsaka beseda 50 par. Najmanjši 2 Din. Oglasi nad devet vrtic se računajo više. Za odgovor manjše.

Ključavničar

— prišel od vojakov — išče kakršnekoli službe, da se le preživi. Ponudbe na upravo pod šifro: »Ključavničar« št. 893.

Tapetniški vajenec

se sprejme pri tapetniku AVGUST PAVLE, Vengova ulica 10, Ljubljana

Kovaškega

pomočnika in vajenca sprejemem. Anton Rožnik Dobrunje, p. Sp. Hrušica

Inserirajte

v »Slovenču«!

Zastopnika

za prodajo srečk na mešane obroke išče velika banka. — Ponudbe pod: »Existenz 71« na Österreich. Arzelen - Ges. A. G., WIEN I., Brandstätte 8.

MODNI LISTI

za krojače in šivilje s slovenskim poukom in veliko sliko, polletno 120 Din. »KROJNA ŠOLA«, Ljubljana, Stari trg 19/I. Dne 1. marca nov krojni tečaj za šivilje.

OPALOGRAF

se prodaja pri brivcu v Cerkveni ul. 1, Trnovo.

ŠOFERJA

izučena mehanika, ki izvršuje samostojno vse popravne pri avtomobilu, in ki je po možnosti tudi strugar, išče z nastopom 1. marca »Konzervna tovarna Globus« d. d. na Vrhniki. 795

Dekle

pridno in pošteno — išče službo v krščanski družini, najraje blizu dol. kol. Vajena kuhati in dr. Naslov v upravi: št. 895.

Stroinik in kuriač

išče službe. Izvežban v ključavn. in obratovanju z elektromotorjem. Naslov v upravi: št. 900.

Anton Kolbe

Angela Tomc

POROČENA

dne 10. februarja 1926

VAČE MORAVČE

KUPIM HIŠO

primerno za gostilno ali trgovino na prometni točki na deželi. Cena od 30—50.000 Din. Ponudbe na upravo pod: »Primerna hiša« št. 884.

MICI MALUS

roj. Okorn

FRAN MALUS

trgovac

POROČENA

dne 10. februarja 1926

Tržišče, Bizelsko-Zagreb

VOLČJI PSI

mladi, pristni; se oddajo. »WILSONIA«, BLEĐ 2.

Prodaja se v bliž. Ljubljano

PRITLIČNA HIŠA

z novim, moderno zidanim hlevom. Zraven je tudi nekaj zemlje in sad. vrt. Prodaja se skupaj ali posamezno. — Naslov se izve v upravi pod: 868.

Prekličem,

kar sem govoril o gosp. Antonu Svetličiču v Rožni dolini.

MATIJA PEČAN.

Preklic.

Podpisani naznanjam, da nisem v nobenem slučaju plačnik stroškov, ki jih napravi T. Tiselj, rojena Jeršin v Višnji gori, sedaj stanujoča v občini Grosuplje.

I. TISELJ

Videm-Dobrepolje.

Soba

z 2 posteljama se odda in prodaja 1 postelja ter stensko ogledalo. — Študent. ska ulica št. 3, I. nadstropje

Franc Vrtačnik

polaganje novih, čiščenje starih PARKET. Dunajska cesta 9. 865

STELAŽE

s pultom, pripravne za delikateso, prodam. Naslov se izve v upravi lista pod številko 883.

Manjši koleselj

skoraj nov, se zamenja z večjim, štirisedežnim. — Ponudbe K. ČEČ, Ljubljana, Gruberjevo nabr. 6.

Prazna SOBA

event. tudi podstrešna. se išče. — Ponudbe pod: »Prazna soba«.

Solčno stanovanje

se išče. — Cenj. ponudbe pod »MIRNO«.

Dve prazni SOBI

ob Tržaški cesti oddam stranki brez otrok. Ponudbe na upravo lista pod »Dve sobi«.

Pridna gospodinja

dozaj večletna kuharica v župnišču, vajena vsakega dela, išče službo v pošteno hišo ali župnišče. — Naslov v upravi »Slovenca« pod št. 886.

Skiptikon

dobro ohranjen, kupim skupaj z acetilen. aparatom. — Ponudbe pošljite na S. Požlep z. p. Drenje kod Djakova, Slavonija

Vrt v Ljubljani se odda v najem.

Naslov v upravi pod št. 789.

Išče se LOKAL.

— Cenjene ponudbe pod »Trgovina« upravi lista.

Proti revmatizmu!

Aparat za potenje (Schwitzapparat) - malo rabljen, se prodaja po nizki ceni. — Vprašati je v upravi »Slovenca« pod naslovom »Potilnik«.

KOKS - ČEBIN

Wollova ulica 1/II. — Telefon 65

Svilene in spomladanske

klobuke

od 120 Din naprej priporočam modni salon M. JEGLIČ, Ljubljana, Slomškova ulica 27. 758

ČAJNO MASLO

»Jagoda«, ementalški sir in izvrstno

KUHANO MASLO

dobite najceneje pri Združenih mleknarh v Ljubljani, Maistrova ulica 10.

POLENOVKO

namočeno, MARINADE vseh vrst po konkurenčnih cenah, MORSKE IN SLADKOVODNE RIBE dobite vsak dan v spec. trgovini »Riba«

Gradišče 7 — Ljubljana.

Redka prilika!

Partija novih ŠIVALNIH STROJEV po zelo nizki ceni naprodaj. — F. BATJEL, Ljubljana, Karlovska cesta 4. 340

esk. 150.000, Leykam 160.000, Hipobanka 86.500, Avstr. Iznornice za dušik 230.000, Mundus 1.011.000 Slavonija 57.800.

Blago.

Ljubljana. Les: Deske 13 mm, 4 m dolge, monte, fco meja 580 den., deske 55 mm, 4 m dolge, monte, fco meja 530 den., deske 60 mm, 4 m dolge, monte, fco meja 530 den., deske 28 mm, 4 m dolge, monte, fco meja 550 den., hrastovi plohi, I, II, od 250 mm, 80, 90, 100, 130 mm, fco meja 1000 den., bukova drva suha, fco naklad. postaja 21 den., tramj monte. fco naklad. post. 270 bl., bukovi plohi, od 70—90 mm, od 85 do 60 cm, od 4 do 5 m dolž., z nekaj kosi od 2—5 m, fco vag. naklad. post. 480 bl., bukova drva, cepanice, fco naklad. post. 22 bl., bukove deske parjene, 27, 38, 50, 60, 80 mm, I, II, z nekaj kosi od III., od 14 cm napr., 225 m, fco naklad. post. 750 bl. — Zito in poljski pridelki: Pšenica bačka, 76 kg, 2% prim., fco bačka post. 295 bl., pšenica ban. 76-77 kg, fco naklad. post. 298 bl., pšenica domača, fco vag. prekm. post. 315 bl., pšenica sremska fco vag. naklad. post. 290 bl., koruza času primer no suha, gar. zdrava do namemb. post v Veneciji, dobava v marcu, fco Posojna tranz 2 vag. 160—160, zaklj. 160, koruza, času prim. suha, z gar. zdravega prispetja do slov. post. par slov. post. 1 vag. 120—120, zaklj. 120, koruza inzulanka, več kot času prim. suha, fco vag. prekm. post. 167,50 bl., koruza drobna, fco vag. medjim. post. 167,50 bl., koruza drobna, fco vag. banatska post. za III. 140 bl., koruza, um. suš., fco vag. bačka post. 142 bl., koruza, um. suš., fco Posojna tranz. 182,50 bl., koruza stara, par. bačka post. 153 bl., ječmen. 62 kg, fco vag. bačka post. 155 bl., ječmen spomlad. pivovar., 66-67 kg, par. Ljubljana 260 bl., oves srbski, fco Ljubljana 215 bl., ajda tomača, fco v. prekm. post. 260 bl., rž domača, fco vag. prekm. post. 210 bl., proso rumeno, fco vag. prekm. post. 210 bl., proso rumeno medjim., fco Ljubljana 220 bl., otrobi drobni, pšenični, fco vag. naklad. post. Vinkovci 115 bl., otrobi drobni, pšen., par. Ljubljana 140 bl., ječice, zlatorumene, fco vag. dol. p. 250 den. — Vino, žganje: Slivovka bos., gar. 25%, 100-črtna, neotročar., fco vag. postaja Brčko 3200 bl., slivovka srbska, gar. 50%, fco vag. Posojna tranz. (sod posebej) 1600 bl. — Gradbeni material: la Porlandement »Salona-Tour«, fco vag. Solin: v jutavrečah po 50 kg 40 bl., v papirnatih vrečah po 50 kg 45 bl., v sodih po 150, 180, 200 kg 52,50.